

Roma zengât ekap Paulonâ kulemguip.

Paulo nepnangât topnâ.

¹ Paulo nâ, Yesu Kristonâ kore a gâsunim Aposolo sârnim Anutugât sinji âlip den sa lan kârâbapkat gâsum sâlâpnogip.

² Den sinji zo muyagibapkat Anutonâ sârnim kâtigemnâ mârurnan Propete a sârnim muyagemzinji Kembangât ekabân kulemguwe.

³ Kulemgune nanjâ Yesugâren âi sugip. Nanjâ Yesu, zâk a kutâ Dawidigât kiurâp zengâren gâbâ muyageip. ⁴ Yesu zâk Anutugât nanjâ op um salek sot hâlâlu oi Anutonâ nanjangât topnâ imbanjânoot itâ muyageip. Mumunan gâbâ mângei zaarip. Mângei zaatnâ kembu patâniñâ ândiap. ⁵ Yesu Kristo, zâk kembuniñandâ tânnomnâ aposolo nep sârnim nigip. Oi hân dâp a sinji âlip dâzângua nângâm lum Kembu Yesugât kâmut upigât nângâm sâip. ⁶ Oi a nâmbutnâ zen ziiñik bunâ. Zen sot ârândâñ Roma a zin Yesu Kristogât arâp upigât diizingip. Zorat nep zo zengâren yatâ tuubatkât sârnim nigip. Roma kamânân ândie, zen Anutugât sinji op ândibigât sot um târârak ândibigât gâsuzingip. ⁷ Anutu umñandâ gâsuzinji ândie, zengât ekap zi kulemguan.

Ibâniņ Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângozângoņ sot um lumbe, zo zeņgâren zimbap.

Pauloņâ Roma kamânân âi Kembugât sinġi a ziņgitpatkât sâip.

⁸ Roma a zen Kembugâren nânġâm pâlâtân kwâkņanġâm ândime, zorat sinġi hân dâp ari nânġâne âlip opmapkât zeņġât op sâiwap sâman. Yesu Kristoņâ tânzânġoipkât sâiwap sa Anutugâren zâimap. ⁹ Nanņanġât sinġi âlip sâm umnandâ Anutu kore okņanġa topņâ nânġamap, zâkkât mâteņan den zi sa nânġânek. Nâ ninâu sâman dâp zeņġât op sâman. ¹⁰⁻¹¹ Nâ zen ziņgitpatkât otnimap. Zo yatâ zei ândim gâwan. Narâk zi ko kut nâi nâiņâ saanigi tâpman. Anutuņâ nânġi dâp oi mâtâp muyagem niġi zeņġâren gâbatkât dukuman. Nâ gamņâ tânzânġua Kaapumņâ imbaņâ nâi ziņġi kâtigem ândibigât sâman. ¹² Nâ itâ sâbâ. Zeņġâren ga nânġâm pâlâtânġât bonņâ tirâpagom tânagonat.

¹³ Oi bukurâpnâ, topnâ kârubegât itâ dâzânġobâ. Nâ a kâmut nâmbutņâ zeņġâren opman, zo yatik Roma zeņġâren gamņâ nep tuum bonņâ muyagibatkât sâman. Oi gabâ sandâ kut nâi nâi nâmbutņandâ saanigi tâpman. ¹⁴ Nânâ saru a sot barâ a, a nânġânânġâziņoot sot kwakmak ârândânġ sinġi âlip dâzânġobatkât sâm niġip. ¹⁵ Zorat Roma kamânân a zen sinġi âlip dâzânġobatkât umnandâ bâbâlanġ opmap.

Nânġâm pâlâtânġât op ândiândi mimbi.

16 Nâ sinji âlipkât nânga anunḡoot mân opmap. Wangât, zo Anutugât imbanḡoot, zorat. Sinji âlip zo nângâm Kembangâren nângâm pâlâtân kwapi dâp tânzângom bâlijan gâbâ mâkâziḡgâbap. Yuda a sot hân nâin gok zen ârândân. 17 Sinji âlibân Anutugât mâtenjan târârakḡâ utnatkât mâtâp ziap. Zâkḡâ nângâm pâlâtânziḡoot zo mâtâp zoren diiziḡgâbap. Oi zorat Kembangât ekabân den kulem nâi itâ ziap, “Nângâm pâlâtân kwâkḡangâm tosaziḡ bun urâwe zo, ziḡâ ândiândi mimbi.”

A ziḡâ Anutu birâm nâtigân bagiwe.

18 A Kambu kândâtkom bâliḡ upme, zen bâliḡ utne zorânâ den bonḡangât mâtâp zo doongumap. Bâliḡ mâme a ziḡ yatâ upmegât Anutu kukḡangât bonḡâ sumbemân gâbâ zenḡâren muyagem zemap. 19 Anutuḡâ hâuḡâ ziḡgâmap, zorat topḡâ itâ. Anutugât topḡâ zo muyap ze nângâme. Anutu zikḡak topḡâ muyagem ziḡgâmap. Hân muyageibân gâbâ a ziḡ Anutugât topḡâ itâ ek nângâm gawe. Anutu zâk aḡâ mân igikḡâ. 20 Oi zâk imbanḡoot kambu patâ op ândiap. Hân muyagem kut nâi nâi top top muyagem pâip, zorân topḡâ muyagei âlip ek nângâme. Zorat a zen Anutu kândâtkomḡâ bâliḡ utne hâuḡâ ziḡi ko dap op den hâuḡâ sâbi?

21 A zen Anutu ândiap nângâm, mân ândiap tobat oi hurat mân kwâkḡangâwe. Oi mân sâm âlip kwâkḡangâwe. Oi zen nângânângâziḡjan bâliḡâ top top muyagem um kâtik utne nâtigânâ kâpizânḡoip. 22 Oi a ziḡ nen nângânângâniḡoot ândien sâweḡâ kwakmak op ândiwe. 23 Yatâ

otziŋgi zen Anutu ândiândiŋ kâtik, âsakŋâ mar-
inâ, zâk mân hurat kwâkŋaŋgâm a sot nii, zuu,
mulum, kut ñâi ñâi buŋ orotŋâ zorat lopio sobem
hurat kwatziŋgâwe. Zen yatâ urâwe. Oi narâk
ziren zo yatik op ândie.

²⁴ A zen yatâ utne Anutuŋâ ziŋgit birâziŋgi
umŋâ sâkkât âkŋâle top top nâŋgâm bâliŋâ op um
sâkziŋ mem bâliŋ kwap piuriyâunzabân bagiwe.
²⁵ Zen Anutugât topŋâ nâŋgâm kândâtokom sarâ
mâte okŋaŋgâwe. Oi mariziŋâ birâm kut
ñâi ñâi muyageip, zo hurat kwâkŋaŋgâm kore
okŋaŋgâwe. Nen ko itâ nâŋgen. Kut ñâi
ñâi muyageziŋgip zorat Anutu, zâk sâm âlip
kwâkŋaŋgâm ândeindâ dâp upap. Perâkŋak.

²⁶ A zen Anutu kândâtkuwegât birâziŋgi âkŋâle
bâliŋâ muyageziŋgip. Oi ambân zen Anutuŋâ
ap ambin ândiândi mâtâp sâip zo birâm ambân
torenŋâ ândiândi bâliŋan bagiwe. ²⁷ Oi a zen
yatigâk ap ambin ândiândiŋ birâmŋâ umziŋan
âkŋâle bâliŋaŋgât kârâpŋâ sei a torenŋâ sot bâliŋ
top top muyagiwe. Oi bâliŋâziŋaŋgât hâuŋâ um
sâkziŋ tâmbetagowe.

²⁸ Zen Anutugât topŋâ nâŋgâm mân hurat
kwâkŋaŋgân am utne zâkŋâ birâziŋgi umziŋ gulip
oip. ²⁹⁻³⁰ Oi kut ñâi ñâi bâliŋâ top topŋâ donbep
urâwe. Bâliŋâ sot laŋ orotŋâ, ziiŋâ umziŋan
siksâuk oi sikumgât âkŋâle, kâmbam, kâsa, sarâ,
um kâlak, zo yatâ op ândiwe. A umân pâpan,
sarân sâsâ, Anutu kâsa okŋaŋgâme, zâizâiŋ, sâk
mâme, bâliŋaŋgât mâtâp muyagime. Ibâ mam
zeŋgât den kwâkâme. ³¹ Um nâŋgânâŋgâziŋ buŋ
ândime. Um lâklâk buŋ ândime. A lumbenâ buŋâ,

buku orot buŋâ ândime. ³² Kut nâi nâi yatâ opŋâ tâmbetagobi. Anutugât den yatâ ziap, zo nâŋgâm tâtâlim laŋ upme. Oi zorik buŋâ. A nâmbutŋâ utnetâ tânzâŋgome. Zen yatâ urâwe. Oi narâk ziren yatik op ândie.

2

Gâtâm âlipŋâ sot bâliŋâ zorat sâŋgân minat.

¹ Zorat a, gâ dap op topkâ sapsuban? A nâmbutŋandâ tosa muyagine hâuŋaŋgât den sâm gikâ sâm muyagemat. A nâŋgâm bâliŋ kwatziŋgâmat, zo yatigâk gâ opmat. ² Oi Anutuŋâ a yatâ upme, zen hâuŋâ ziŋgi dâp uap. Zo yatâ nâŋgâmen. ³ A, gâ nâmbutŋâ zeŋgât tosa sâm muyagem yatik opmat. Gâ dap nâŋgat? Nâ Anutuŋâ hâuŋâ mân nibap, yatâ sâm opmat? ⁴ Kembuŋâ lumbeŋâ patâ otgimŋâ hâuŋaŋgât den kek mân sâi gâ wangât zorat nâŋgâna yenŋâ opmap. Gâ umgâ melânŋbangât Anutuŋâ lumbeŋâ otgimap, zo âkon opmat? ⁵ Gâ umgâ kâtikŋâ. Umgâ mân melânŋna tosagâ kârâp yatâ kwâkŋan kwâkŋan pam zari kârâp simbap narâkŋan, narâk patin, Anutuŋâ sâi simbap. Narâk zoren Anutu kukŋaŋgât bonŋâ âsagegibap. ⁶ Anutuŋâ a orot mâmeninŋaŋgât dâp hâuŋâ niŋgâbap. ⁷ A nâmbutŋâ kut nâi nâi âlipŋâ tuume, zen sumbemân neule âsakŋâ sot ândiândi kâtik muyaginam kâtigime. Zen hurat kwatziŋgâm ândiândi kâtik ziŋgâbap. ⁸ A nâmbutŋâ zinŋâ op, zâizâiŋ opŋâ den bonŋâ kwâkâm kut nâi bâliŋâ mem ândime, zeŋgâren Anutu kukŋaŋgât bonŋâ muyageziŋgâbap.

⁹ Bâliņ mâme a Yuda a sot hân nâin gok, zen aksik sâknam yâmbât muyageziņgâbap. Yuda a kândom muyageziņgâbap. Bet ko hân nâin goknâ muyageziņgâbap. Wangât, Yuda zen Kembugât den kândom nângâwe, zorat. Hân nâin gok zen bet nângâwe. ¹⁰ Târârak ândibi, zen aksik Yuda a sot hân nâin gok zen neule âsaknâ sot lumbenâ muyageziņgâbap. Yuda a zen kândom. Hân nâin gok zen bet. Yuda a sot hân nâin gok zen âlipnâ sot bâliņâ utne hâuņâ dâbâk otziņgâbap. ¹¹ Kembuņâ hâtubâtu mân otniņgâbap.

Anutuņâ a hân nâin goknâ zeņgât umziņan gurumin den pâip.

¹² A Mosegât gurumin den mân nângâm bâliņ upme, zen aksik gurumin den mân nângâm tâmbetagobi. A gurumin den nângâm ândim bâliņ upme, zen aksik Anutuņâ gurumin dengât dâp hâuņanġât den sâbap. ¹³ A gurumin den kin-dapnâ yen nângâme, zen Anutuņâ ziņgiri târârak mân upme. Ka a nângâmņâ lum kwâtâttime, zeņgât târâraknâ sâm ziņgâbap. ¹⁴ Hân nâin goknâ Mosegât gurumin den mân nângâwe, zen umziņanġât gurumin den lum Mosegât gurumin den mân nângâweņâ gurumin denziņoot upme. ¹⁵ Yatâ utnetâ gurumin den umziņan pâip, zorat top muyagemap. Gurumin den umziņan pâip, zorâņâ um nângânângâziņâ purikgurik op tosaziņanġât den sâm kwâkâziņgâmap mo lumbenâ den âlip sâmap. ¹⁶ Zo narâk patâgât siņgi yatâ opmap. Narâk zoren Anutuņâ sâi Yesu Kristonâ umniņan kut nâi nâi ziap, zorat topnâ sâm muyagibap. Nâ siņgi âlipkât den sâm muyagem

yatik sâman. Oi Yesu Kristo, zâk sâman dâp yâtik topziņ sâm muyagibap.

Yuda a nâmbutņâ, ziņ Kembangât den zo sâkņak mem ândiwe.

¹⁷ Gâ gikaņgât nâ Yuda a sâm Mosegât a op ândina gurumin denņâ koremgâ oi pam zemat. Oi itâ sâm sâk mâme opmat, “Nâ Anutugât târotâroyân ândian. Oi Anutugât den nâņgâman.

¹⁸ Oi gurumin den kwâkâm niwe, zo nâņgâm kwâtâtiman.” Gikaņgât yatâ nâņgâm zâizâiņ opmat. Zi upan, zo mân upan, zo nâņgâm sâlâpkumat. ¹⁹ Oi gikaņgât itâ sâmat, “Nâ sen bâp âlipņaņgât mâtâbân diizingâbat. Oi nâțâtigân ândie, zen âlip âsakņâ ziņgâbat. ²⁰ Oi kwakmak a zo âlip kubikziņgâbat. Oi katep umâlep den sâm kwâkâm ziņgâbat. Wangât, nâ den kâtik sot den bonņâ zorat topņâ nâņgâman, zorat.”

²¹ Gâ gikaņgât yatâ nâņgâm ândimatkat den nâi mäsikâgibâ. Gâ a nâmbutņâ kwâkâm ziņgâmatņâ gikâ umgâ mân kubikmat, zo wangât yatâ opmat? Gâ a nâmbutņâ kâmbu mân upi sâm dâzâņgomņâ gikâ kâmbu opmat. Kâmbu zo wangât opmat?

²² Ap ambin mân birâyaņgâbabot dâzâņgom gikâ ambingâ yatik birâmat, zo ka. Gâ Yuda a opņâ itâ nâņgâmat, “Nen lopio gootņan arindâ Anutuņâ niņgiri mân dâp upap.” Yatâ nâņgâm a nâmbut zen lopio mân hurat kwapigât sâm dâzâņgom gikâ lopio namin gâbâ kut nâi nâi kâmbu memmat, zo ka. ²³ Gâ Anutugât gurumin den nâņgâm zâizâiņ opmatņâ den kâtik kona a nâmbutņâ ziņâ gekņâ Anutu sâm bâliņ kwapme, zo ka. ²⁴ Zorat ko Kembangât ekabân zengât den nâi itâ kulemguwe.

“Zen bâliņ utne hân nâin gokņâ zen ziņgitņâ yatik Anutu sâm bâliņ kwâkņanņâme.”

Kaapumņât tobatņâ umân zei bonņâ sâsâņ.

²⁵ Gâ sâkkan Anutugât den kâtik lum kwabâ kwatgiwe oi ko den kâtik zo luna bon upap. Den kâtik zo kona kwabâ kwatgiwe, zo yenņâ uap. ²⁶ Oi zorat torenņâ ziap. A hân nâin gok nâi kwabâ mân kwâkņanņâwe, zâk den kâtikņâ lugi kwabâ kwâkņanņâwe, zo yatâ âlip upap. ²⁷ Oi kwabâ mân kwâkņanņâne ândimņâ den kâtikkat nep tuubapņâ nepņâ zâkkât topņâ sapsubap. Oi Yuda a den kâtikņâ nânġâmņâ mân lume, zenġât topziņ yatik sapsubap. ²⁸ Nâi zâk kwabâ kwâkņanņâne gurumin den mân lumap, zâkkât dap dap sânat? Zâk Yuda a bonņâ? Buņâ. ²⁹ Sâġân den kâtikkat tobat mem ândiandin, zo bonņâ buņâ. A nâi umņandâ bâliņâ birâm Kembuġât siņġi ândimap, zâkkât Yuda a bonņâ sânat. Umân Kaapumņâ nep tuumap, zo bonņâ. A yatâ zorat a ziņâ buņâ, Anutuņâ nânġi âlip oi sâm âlip kwâkņanņâbap.

3

Bâliņâniņandâ Anutugât den mân mem gei kwâpap.

¹ Yuda a nen hân nâin gok zen sot dâbâk upmen mo? Kwabâ kwatniņġâwe, zo yenņâ? ² Yatâ buņâ. Yuda a, nen Anutuņâ diņâ niņġip. Nen Anutuņâ siņġi den top top dâtnânġoi zorat mariņ urâwen. ³ Oi dap yatâ? Yuda a nâmbutņâ zen Anutugât den nânġâm kândâtkume, zorat itâ sânat? “Lolotziņandâ Anutuņâ sâi kâtigemap,

zo koi gibap?”⁴ Buñ kâtiqnâ. Anutu zâk sâi kâtigemap. Ka a nen dinniñâ sarâ sot bon buñ sâmen. Nengât yatâ sâsân. Zorat Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“Kembu, gâ sâm kubikna a ziñ nângâne âlip upap. Gâ sâm kwâkâna a zen diñgâ mân kwâkâbi.”

⁵ Bâliñ oindâ Anutuñâ târârakñangât topñâ sâm muyagemapkât dap sânat? Itâ sânat? “Top yatâ ziapkât Anutuñâ zobâ hâuñâ niñgi mân dâp upap.” Yatâ buñâ. ⁶ Zo agât den. Anutuñâ târârak mariñâ ândiap, zorat Anutuñâ a bâliñâniñangât hâuñâ niñgi dâp upap. ⁷ Oi den toren ko den sarânandâ Anutugât den bonñâ tângoi kutsiñganiñangât wangât nâ bâliñ mâme a sâm hâuñâ nibap?” ⁸ Oi wangât itâ mân sâmen? “Nen bâliñ oindâ Anutuñâ bonñâ muyagibap.” A nâmbutñâ ziñ nengât yatâ sâme. Sâm sâtniñan sâme. Den bâliñâ yatâ zo sâm mâtâp zo lânme zo, zen ko hâuñâ ziñgi dâp upap.

A aksik gulip urâwe.

⁹ Yuda a nen a nâmbutñâ walâzingâm tobat nâi ândien mo? Yatâ buñâ. Yuda a sot hân nâin gok nen aksik bâliñangât kore upmen. ¹⁰ Zorat Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“A zengâren gâbâ nâi târârakñâ mân ândiap.

¹¹ Nâiñâ itâ mân sâmap, ‘Nâ Anutugât topñâ nângâbâ.’ ¹² A zen pisuk

Kembugât mâtâp birâm bâliñan âiwe. Zengâren gâbâ nâiñâ âlip mân opmap.

¹³ Gânduziñan gâbâ kuk kalâm âsagem takâmap. Nâmbâlamziñâ puriksâi sarâ

den kopgâmap. Lâuziņâ mulum kâtikņâ yatâ. ¹⁴ Lâuziņan den bâliņâ sot um kâlak den piksâm ziap. ¹⁵ Kâmbamgât bâbâlaņ op âime. ¹⁶ A tâmbetzâņgom âim tâmbetagome. ¹⁷ Lumbenâņgât mâtâp zorat kwakme. ¹⁸ Zen Anutugât kenġât mân op ândime.”

¹⁹⁻²⁰ Den zo gurumin den ekabân ziap. Oi nen itâ nâņgâmen. Gurumin den zo a ambân aksik neņġât op sâi umņan ândien. Nen dap op gurumin den lum ândim Anutu mâteņan târârak utnat? Gurumin den, zorâņ tosanij sâm muyagemap. Zo a aksik neņġât topniņ sâm muyagei dap op hâuņâ sânat? A aksik neņġât tosanij Anutugâren ziap.

Yesuņâ suupniņ meip, zorat nâņgâm pâlâtâņ kwâkņanġâm tosanijâ buņâ upap.

²¹ Moseġât gurumin denņâ mân tânnâņgomap. Ka narâk ziren gurumin den yen zei Anutugât mâteņan tosa buņ utnatkât Anutuņâ mâtâp muyageip. Mâtâp zo gurumin den sot Propete zeņġât ekabân siņġiņâ kânņan sâm kulemguwe. ²² Yesu Kristo nâņgâm pâlâtâņ kwâkņanġindâ tosanij buņ oi ândiândiņâ mâtâp zo neņġât siņġi uap. Zo a topņâ topņâ neņġât matâp kânok. Mâtâp ñai mân ziap. ²³ Nen aksik patâ bâliņ urâwengât Anutuņâ niņġiri mân dâp oip. Anutugât âsakņâ neuleņan takânatkât mân uen. ²⁴ Ka Yesu Kristo zâk sâņġânniņ mem suupniņ meipkât Anutuņâ sâņġân buņ tânnâņgom hâlâlu minniņġip. ²⁵ Zâkņâ nanņâ sâņġongoi gem ġai a ambân mâteziņan kune moi ġilâmņandâ bâliņâniņ saņġorip. Oi zen

zâkkâren nângâm pâlâtân kwâkņangâm ândibinâ tosazin buņ ândibi. Bâlinâ op gawe, zorat tosazin Anutuņâ umâlipņangât pâi zeipkât Yesu mumuņan bagei Anutugât mâtenan tosanin buņ orotņangât mâtâp muyageip. ²⁶ Yesu nângâm pâlâtân kwâkņangâme, zen tosazin buņ upme. Zorat topņâ narâk ziren muyagibapkât Anutuņâ yatâ oip. Anutu, zâk hâlâlu mariņâ ândiap. Oi zorat topņâ zo muyap pâi ziap.

Nângâm pâlâtân kwâkņangâmengât op tosanin buņ op ândinat.

²⁷ Oi âlip zâizâin utnat? Buņâ. Zâizâinâ zo kândanip. Wangât kândanip? Nen orot mâme âlip op ândim tosa buņ uen? Buņ kâtikņâ. Nen yen nângâm pâlâtân kwâkņangindâ tosânin buņ kwatņingip, zorat. ²⁸ Nen itâ nângen. A nen gurumin den luluniņangât buņâ. Nângâm pâlâtangât op tosanin buņ upmen.

²⁹ Zen dap nânge? Anutu zâk Yuda a neņgât Anutuyâk? Buņâ, Zâk hânņâ hânņâ neņgât Anutu. ³⁰ Zâk Anutuniņ kânok ândiapkât Yuda a sot hân nâin gokņâ ârândân nângâm pâlâtangât op tosanin buņ minningâmâp. ³¹ Oi yatâ sâm nângâm pâlâtangât op gurumin den kândanmen? Buņâ. Gurumin den zo tângumen.

4

Abaram sot Dawidi, zet Anutu nângâm pâlâtân kwâkņangitâ tosazik birip.

¹ Gurumin den zorat nângâm sâkunniņ Abaram, zâkkât dap sânat? ² Zikņâ orot mâmenangât

op tosanâ buņ oip? Zo yatâ oip sâi Anutugât mâtenan sâknâ mem zâi pâmbap. ³ Ka Kembangât den nâi itâ ziap,

“Abaramnâ Anutu nângâm pâlâtân kwâkņangip, zorat opņâ Anutuņâ zâkkât nângi tosanâ buņ oip.”

⁴ Zorat itâ sa nângânek. Nâi zâk nep tuum sângân mei, zoran yen pindâpindân zo yatâ buņâ. Nepkât sângân uap. ⁵ Oi nâi ko ândiândi târârakņangât nep mân tuumņâ bâliņ mâme zengât tosa birâmap, Anutu, zâkkâren nângâm pâlâtân kwâpap zo ko Anutuņâ nângâm pâlâtânangât op nângi tosanâ buņ upap. ⁶ Marumņan a kutâ Dawidi, zâk yatik Anutuņâ a nâi orot mâme âlip nep mân tuugi tosanâ birâbap, zâk sâm âlip kwâkņangâm itâ kulengoip,

⁷ “Kembuņâ tosaziņ birip sot bâliņâziņ gulipkoip, zen sâtâre upi. ⁸ A nâi zâk Kembuņâ zâkkât nângi tosanâ buņ opmap, zâk sâtârenjoot upap.”

Abaramnâ nângâm pâlâtânangât opņâ hân anâ anâ kândom otningip.

⁹ Sâtâre den zi kwabâ kwatningâwe, Yuda a neņgârâk? Mo a hân nâin nâin gokņâ zengât sot ârândân uap? Kembangât ekabân Abaramgât den nâi ziap. Zo sâlâpkum nângâmen. Zâk Anutuņâ nângâm pâlâtânangât op tosanâ birip. ¹⁰ Narâk ikâ zoren tosanâ buņ miņangip? Kwabâ kwatne ândeibân mo yen ândeibân tosanâ buņ miņangip? Zo yen ândeip, narâk zoren tosanâ buņ miņangip. ¹¹ Zâk kwabâ mân kwâkņangâne ândim Anutu nângâm pâlâtân kwâkņangi tosanâ birip. Nângâm

pâlâtângât undip zo bet sâkņan pindip. Abaram zâk yatâ opņâ kwabâ mân kwâtzingâne ândim Anutu nângâm pâlâtâņ kwâkņangâne tosaziņ buņ oip, zengât kâukņaziņ op ândeip. ¹² Oi kwabâ kwâtningâne ândim nângâm pâlâtâņ kwâkņangâm ândiwen, nengât kâukņâ oip. Zâk nângâm pâlâtângât mâtâp lânjip. Mâtâp zorik kiunņâ kiunņâ Abaram zâk kâukņiņâ sâindâ dâp upap.

¹³ Anutuņâ Abaram sot kiurâpņâ hân patâ singi kwâtzingip, zo gurumin den lulunangât buņâ. Nângâm pâlâtânangât op tosaņâ birâm yatik oip. ¹⁴ Oi singi kwatzingip, zo gurumin den lume, zengât oi sâi nângâm pâlâtângât mâtâp sot Anutuņâ Abaram den dukuip, zo bon buņ opap. ¹⁵ Gurumin den buņâ oi sâi ko tosağât hâunangât den mân muyagebap. Gurumin denņâ tosağât hâunangât den muyagemap. Zorat a gurumin den lulunangât mâtâbân lânj ândimņâ tosaziņ buņ mân upi. Buņâ. Kembu kukņangât bonņâ zengâren muyagibap.

¹⁶ Anutuņâ sâm kâtigem kut nâi nâi singi kwatningip, zo nângâm pâlâtânningât op muyagibap. Zo bon buņ mân upap. Zinziņ kâtik zem zâimâmbap. Wangât, zo umâlipņangât op tânzânğozânğoņ, zo pindi Abaramğât kiurâp nengâren bon oip. Gurumin den lume, zenâk buņâ. Abaramņâ nângâm pâlâtângât mâtâp lânjmen, nen aksik Abaramņâ Anutugât mâteņan sâkunņâ uap. ¹⁷ Anutuņâ Abaram den nâi dukumņâ sâm kâtigeip. Den zo Kembugât ekabân kulemguwe. Zo itâ ziap,

“Nângâ gâ a kâmutnâ kâmutnâ zengât ibâziņ up-angât sâm giwan.”

Abaram zâk den zo nângâm Anutu nângâm pâlâtân kwâkņangâm itâ nângip, “Anutu zâk mu-muņan gâbâ mânginiņgâbâ sâm mânginiņgâbap. Oi kut nâi nâi mân ziap, zo sâi muyagibap.” Abaram zâk yatâ nângip.

Abaram nângâm pâlâtânâ zâizâiņ zemņangip.

¹⁸ Abaram zâk a kâmut donbep zengât ibâ upap. Den zo nângâm itâ mân sâip, “Nâ sombâ op ki-unnâ buņ ândiangât dap yatâ kiurâpnâ âsagibi?” Buņâ. Yatâ mân sâip. Kembangât den zorat bonņâ âsagibapkât mambât ândeip. Den itâ sâm dukuipkât, “Kiurâpkâ donbep patâ yatâ muyagibi.” ¹⁹ Oi zâk kendonņâ 1 handeret oip. Sâkņâ patkip oi Sera zâk kâpin ândim sâkņâ âron oip, zo ekņâ nângâm pâlâtânņangât um zagât mân oip. ²⁰ Anutuņâ siņgi den dukui, zo nângi mân bon buņ oip. Nângâm pâlâtânngât kâtigem Anutugât nângi zari sâtâre okņangip. Zâk itâ nângâm ândeip. ²¹ “Anutuņâ kut nâi muyagibapkât sâip, zorat bonņâ âlip muyagibap.” ²² Abaram zâk nângâm pâlâtân zemņangipkât Anutuņâ nângi tosanâ buņ oip.

²³ Anutuņâ nângi tosanâ buņ oip, den zo Abaram zikņangârâk mân kulengoip. Nengât ârândân kulengoip. ²⁴ Kembuniņâ Yesu mu-muņan gâbâ mângeip, Anutu, zâk nângâm pâlâtân kwâkņangindâ nengât yatik nângi tosanin buņ utnat. ²⁵ Anutuņâ sâi Yesu kune tosaninngât op moip. Oi tosanin buņ upapkât mu-muņan gâbâ zaarip.

5

Yesunâ lumbenâ muyageipkât sâtâre utnat.

¹ Yesu Kristonâ suupniņ mem moipkât nen nângâm pâlâtângât op tosanin buņ urâwengât Yesu Kristogâren pâlâtân op Anutu sot lumben op ândimen. ² Yesunak mâtâp mem niņgipkât Anutonâ tânnângoi ândien. Oi gâtâm zâk sot ândeindâ Anutugât imbaņangât âsaknâ âsagei mem ândinat, zorat nângâm ândim sâtâre upmen. ³ Oi zorik buņâ. Sâknam ândiândiniņangât sâtâre upmen. Oi itâ nângâmen. Sâknamân ândimņâ umniņ mân loribap. ⁴ Oi yatâ ândeindâ Anutonâ niņgiri âlip upap. Nen nângâm pâlâtân sot ândim Anutonâ kut nâi nâi neņgât siņgi sâip, zorat nângâm um bâbâlan op mambât ândinat. ⁵ Nen zo yatâ ândimņâ bonņâ minat. Anutonâ Tirik Kaapumņâ umniņan pâip. Kaapum zâk den itâ sâm muyageniņgâmap, “Anutugât umņandâ donņep gâsuningâm tânnângomap.”

⁶ Mârum nen imbaņâ buņ ândiwengât târârak mân ândiwen. Oi narâknâ mâte oi Kristo zâk bâliņ mâme a neņgât op moip. ⁷ Nen itâ nângâmen. A târârak nâigât hâuņâ op mumuņâ, zo a neņgâren mân taap. A âlipņâ nâigât op mumuņâ, zo ko muyagibap mo dap? ⁸ Nen bâliņ op ândeindâ Anutu nen umņandâ donņep gâsuningip. Anutonâ umâlipņangât opņâ Kristo sângongoi gem hâuniņâ moip. ⁹ Zâk neņgât op moipkât itâ nângâm kwâtâtimen, “Tosanin buņ urâwen. Anutu kukņangât bonņâ muya-muyagin narâknan Anutonâ tosaninangât hâuņâ mân niņgâbap.”

¹⁰ A nen mârûm Anutu kâsa oknangâm ândiwen. Oi nârâk zoren nanjandâ nenjât op moip. Oi zorik bunâ. Nenjât op moipkât diiningi nen Anutu sot buku urâwen. Oi zorik bunâ. Zâknâ walâm otningâbap. Zâk sot buku op ândeindâ nanjandâ ândim bâlijan bagibemgât tânnangobap. ¹¹ Oi zorik bunâ. Kembuniñâ Yesu Kristo, zâknâ lumbenâ muyagem Anutu sot târokwatningi buku buku ândien. Zorat nen Anutu sâmbâlip kwâknangâmen.

Adamñâ mumunj muyageip. Yesuñâ ândiândi muyageip.

¹² Zorat itâ nangânâ. A kânok Adam, zâkkât opñâ bâliñâ hânân muyageip. Oi bâlijanjât op mumunjâ muyageip. Oi a aksik zenjâren zarip. Wangât, a aksik zen bâliñ urâwe, zorat zenjâren arip. ¹³ Mârûm Mosegât gurumin den mân muyagei bâlijanndâ kâdom muyagem zeip. Oi narâk zoren Mosegât gurumin den mân muyageipkât bâliñâ yen zem gâip. Anutuñâ tosaziñ mân sâlâpkoip. ¹⁴ Ka bet gurumin denñâ muyagei a ziñ tosaziñ ek nangâwe. Adam zâk bâliñ oi mumunjandâ topkwap a ândim gawe, zen a kutâ otzingâm ândim gâi Mose muyageip. Adamgât tobat mân urâwe, zenjâren lañ ârip. Adam zâk mumunjanjât kâukñâ oipñâ bet nâi ândiândigât kâukñâ muyagibapkât sâsân, Yesu, zâkkât dâp oip. Ka topzik nâi nâi.

¹⁵ Anutu umâlipnanjât tânzangozangon, zorân den ku zorat dâp bunâ. Zorân wâlâp. A aksik patânâ Adamgât den kunjanjât opñâ mom nanjâwe. Oi Anutugât tânzangozangon, zo

a kânok Yesu Kristogât tânzângoazângoŋaŋgât op Adamgât den ku walâmŋâ a doŋbep tânnângoip. ¹⁶ Kembugâren gâbâ tânzângoazângoŋ sot toren Adam den kuŋaŋgât bonŋâ, zet topzik ŋâi ŋâi. A kânokkât tosaŋâ simgât sâam kwâkâkwâkâŋ muyageip. Ka Kembugâren gâbâ tânzângoazângoŋandâ tosa doŋbep birâm tosaŋiŋ buŋ muyageip. ¹⁷ A kânok Adam den kuŋaŋgât op mumuŋâ muyagemŋâ imbaŋâ mem a kutâ otziŋgip. Ka Kembugâren gâbâ tânzângoazângoŋandâ walâm tâtalek oi a doŋbep nen tosaŋiŋ buŋ orot, zo mem umniŋan mem gimennâ a kânok Yesu Kristo, zâkkât opŋâ ândiândiyân a kutâ op ândinat.

¹⁸ Zorat itâ. Mârum a kânok Adam, zâkŋâ bâliŋ oi a aksik simgât ŋiŋi urâwen. Oi bet zo yatik a kânokŋâ târârak ândei Yesugât ŋiŋi a nen doŋbep tosaŋiŋ buŋ oi ândiândi muyagiwen. ¹⁹ Akânok Adam, zâkŋâ bâliŋ oi a doŋbep niŋâ bâliŋ mâme a ambân urâwen. Zo yatik a kânok Kristo, zâk sât lulu ândeipkât a doŋbep nen Anutugât mâtenjan târârak op kinat. ²⁰ Adamŋâ bâliŋ oi bâliŋâ hânân muyageip. Bâliŋâ gwâlântensâbapkât sot bâliŋaŋgât topŋâ muyagibapkât Mosegât gurumin den muyageip. Oi bâliŋâ muyagem zari Anutugât ŋiŋi tânzângoazângoŋandâ walâm zariŋ. ²¹ Den san, zo itâ. Bâliŋandâ mumuŋâ muyageip. Muyagemŋâ a ambân a kutâ otziŋgâm ândim gâip, zo yatik tânzângoazângoŋandâ a kutâ op tosa buŋ minniŋgâm ândiândi kâtigân nâmbanbap. Kembuniŋâ Yesu Kristo nenŋât op moipkât yatâ muyagibap.

6

Yesugât mumuñan târokwatningip.

¹ Bâliñâ hânân muyagei Kembangâren gâbâ tânzângozângoñandâ walâm tâtalek oip, zorat dap sânat? “Anutugât tânzângozângoñandâ lañ kârâbapkât bâliñ doñbep op ândinat.”

² Yatâ sânat? Kutsingiñâ lañ kârâbapkât yatâ utnat? ³ Yatâ buñâ. Kristo sot muwen. Too sanjonningâwe, narâk zoren Yesu Kristogâren târokwarâwen. Nen Yesugât mumuñan târokwarâwen. Zo nângâme mo? Zo yatâ oi dap op bâliñan târokwap ândinat? ⁴ Zo yatâ nen too sanjonningâne Kristo sot ârândân mom hanagowen yatâ uap. Oi Kristogât ibâ, Anutu, zâk imbañandâ Kristo mumuñan gâbâ mângei zaarip, ândiap. Nen yatik wâgân op ândiândi uñakñâ ñai muyageniñgi ândinat.

⁵ Nen mumuñangât tobat op târokwarâwengât zaatzaatñangât, zo yatik op târokwâtnat.

⁶ Niinangât itâ nângâmen. Um sângiñâ Yesu sot ârândân poru nagân kuwe. Zo um sâkniñan bâliñangât imbañâ koi gibapkât sot bâliñangât kore mân op ândinatkat. ⁷ Ñai zâk moi bâliñangât tâkñâ olañbap. Oi nen yatik Kristogât mumuñan târokwarâwengât bâliñangât tâkñâ mân saaniñgi ândinat.

⁸ Itâ nângâmen. Kristo sot muwenñâ hânân sot sumbemân zâk sot ândinat. ⁹ Kristogât itâ nângâmen. Anutuñâ zâk mumuñan gâbâ mem zaaripkât dum zagâtñâ mân mumbap. Mumuñandâ Kristogât a kutâ dum zagâtñâ mân upap. ¹⁰ Yesu moip, zâk bâliñâniñangât op sâp

kânok moi âkip. Oi Anutuñâ Yesu mumuñan gâbâ mângei zaatñâ Anutugât kutsiñgi lanj kârâbapkât nep tuum ândiap. ¹¹ Oi zengât yatik. Ziinañgât nânġânetâ bâliñâziinañgât zâk sot muwe yatâ uap. Oi Yesu Kristo, zâk sot pâlatân op zaat Anutugât arâp ândie. Yatâ nânġâbi.

Bâliñangât kore mân utnat.

¹² Bâliñandâ sâkziñan a kutâ upâ sâi mân nânġâbi. Oi sâkziñandâ âkñâle bâliñangât aleziñgi zo yatik mân nânġâbi. ¹³ Oi um sâkziñâ zo bâliñangât kore opapkât um sâkkât kendon ândibi. Zen mumuñan gâbâ mânġiziñgipkât um sâkziñâ Anutugâren pane zimbap. Târârak ândibigât yatâ upi. ¹⁴ Zen Mosegât gurumin dengât mâtâbân mân ândie. Buñâ. Gurumin denñâ mân tânzânġomop. Yesu Kristogât op Anutugât tânzânġozânġonj mâtâbân ândime. Zorat op ko bâliñandâ a kutâ mân otziñgâbap.

Singi âlipkât nep a op ândinat.

¹⁵ Oi zi dap orot? Anutugât tânzânġozânġonjan bageindâ gurumin dengât pâkenâ siriksâipkât bâliñ utnat? Yatâ buñâ. ¹⁶ Zen itâ nânġe mo? A kutâ um sâkziñâ zâkkâren pam kore okñangâbiñâ, zâkkât kore a op nepñâ tuubi. Bâliñandâ a kutâziñ oi zâkkât kore a op ândim mom tâmbetagobi. Mo Kembu zâk a kutâziñ oi sât luluj op, zâkkât kore a op ândim âlip upi. ¹⁷ Zen bâliñangât kore op ândiwe, zo âkip. Oi zi singi âlip kwâkâm ziñgawe dâp umziñ nânġâmñâ lume, zorat Anutu sâm âlip kwapi. ¹⁸ Zen bâliñan gâbâ mâkâziñgâm olanziñgi târârak ândiândiñangât kore a op ândie.

¹⁹ Um nângânângâziņ lotņangât ayân kut ñâi ziap, zoren dâpkwap den zi dâzânguan. Zen mârumņan um sâkziņâ pane âkņâle bâliņâ sot bâliņâ zorat kore oi laņ ândiwe. Oi narâk ziren um sâkziņ Kembangâren pane ândiândi târâkakkât kore oi um hâlâlu op ândibi.

²⁰ Zen bâliņangât kore op ândiwe, narâk zoren târâkakkât kore mân ândiwe. ²¹ Oi narâk zoren wan bonņâ muyagiwe? Kut ñâi ñâi urâwe, zorat narâk ziren nângâne aņunņoot opmap. Oi itâ nângâmen. A kut ñâi ñâi yatâ zo upme, zen zorat sângân mem mom tâmbetago. ²² Zen ko Kembuņâ bâliņangât dumun olaņi Anutugât kore a op ândie. Oi bonņâ, um hâlâlu mie. Oi bet ândiândi kâtik muyagibi. ²³ Bâliņangât kore upme, zen bâliņangât hâuņâ tâmbetagoagon zo mimbibi. Ka Anutu um âlipņangât ziņgâziņgâņ zo ândiândi kâtik. Oi nen Kembuniņâ Yesu Kristo, zâkkâren târokwap ko ândiândi kâtik zo miwen.

7

Kaapumgât mâtâp uņakņan ândinat.

¹ Bukurâpnâ, Mosegât gurumin den nângâme, zeņgât op san. Zen itâ nângâme? “Gurumin den luluņâ zo mumuņan âkâmap.” ² Zorat ambân ñâi apņâ wâgân ândei birâbirâņ, zo mân taap. Gurumin denân den ñâi yatâ ziap. Apņâ moi ko ap ambin zekât sâm zikâzikâņ, zo âkâbap. ³ Ambân ñâi, zâk apņâ wâgân ândei birâm ñâi sot ândei laņ mâman ambân sâbi. Ka ap ambin ândeitâ apņâ moi ko gurumin denņâ saazikip, zo

ânângâtpap. Oi ambân zo a nâi mimbap, zo ko laj mâman yatâ mân upap.

⁴ Bukurâp, zengât topzinâ yatigâk ziap. Kristo zâk moip. Oi zen mumunjan târokwap mune gurumin dengât tâknâ ânângârip. Oi mumunjan gâbâ kândom zaarip, zâkkât sinji urâwe. Nen Anutu kore oknjangâm ândim kwâtâtinatkât yatâ muyageip. ⁵ Ândiândi sânginjâ ândiwen, narâk zoren gurumin denjâ bâlijangât âknjâlegât kârâp waari sâknijân nep tuugip. Yatâ otninji tâmbetagoagonjâgât mâtâbân ândiwen. ⁶ Zi ko Yesu sot moindâ gurumin sânginjâgât tâknâ zo ânângârip. Oi gurumin dengât mâtâp sânginjâ mân lân, Kaapungât mâtâp unakjâ lân Anutu kore oknjangâmen.

Bâlijandâ kâitnângomap.

⁷ Oi zi dap sânat? Mosegât gurumin den zo bâlijâ? Zo bujâ. Gurumin den bujâ sâi ko nâ bâlijangât topjâ mân nângâbam. Gurumin denân den nâi itâ sapsun ningâmap, “A nâigât kut nâi nâi laj mimbap sâm mân ek âknjâliban.”

⁸ Bâlijandâ tâmbetnobam gurumin denân mâtâp itâ muyageip. Umnâ kâitkui a nâmbutjâ zengât kut nâi nâi laj mimbap sâm ek âknjâlem ândiwan. Den kâtik zo mân zei sâi bâlijâ yen zembap.

⁹ Nâ mârumjan gurumin den mân nângâwan, narâk zoren tosanangât topjâ mân nângâm laj ândia bâlijandâ mân nogip. Ka bet gurumin den muyagenigi bâlijandâ umnan laj kâri topjâ itâ nângâwan, “Um mumun yatâ op ândian.”

¹⁰ Gurumin denjâ otnigi ândim zâibatkat sâsâj, zorânjak mâburei kâmbamnâ oip. ¹¹ Bâlijandâ

gurumin denân mâtâp muyagemnâ kâitnogi gurumin dennâ nogi mowan. ¹² Oi zo itâ. Gurumin den zo âlipnâ sot tosanâ buñâ. Mâbângum nâi nâi sâwe, zo tosa buñ sot târârak âlipnâ.

¹³ Gurumin den âlipnandâ nogi mowan? Yatâ buñâ. Bâliñandâ nogip. Bâliñandâ gurumin denân mâtâp muyagem nogi mowan. Bâliñangât topnâ muyagibapkât bâliñandâ nogi mowan. Bâliñangât nângindâ sumunñâ uap. Nen bâliñangât topnâ yatâ nângânatkât gurumin dennâ sâi mowan.

Um sâkniñan bâliñandâ nep tuumap.

¹⁴ Nen itâ nângâmen. Gurumin den zo Anu-tugâren goknâ. Nâ ko hânân goknâ. Bâliñandâ sângânnâ mei zâkkât kore op ândian. ¹⁵ Orot mâmenangât nânga kwakmak opmap. Nâ kut nâi upam, zo birâm mân opman. Oi kut nâi âkon opman, zo opman. ¹⁶ Gurumin denân pâke den ziap, zorat nânga âlip opmap. Kut nâi âkon opman, zo opnâ gurumin den âlipnâ zorat topnâ muyageman. ¹⁷ Yatâ opman, zo ninâ umgât buñâ. Bâliñandâ um sâknan zem kâitnogi opman. ¹⁸ Nâ topnâ itâ nângan. Sâk sunumnangât umñan âlipnandâ mirâ kamân mân meip. Kut nâi âlipnangât zo sâman. Ka bonñâ mân muyageman. ¹⁹ Kut nâi âlipnâ upat sâmnâ mân opman. Nâ kut nâi bâliñâ zo mân upat sâm zorâñak opman. ²⁰ Nâ bâliñâ mân upat sâm zorâñak opman. Zo itâgât. Zo ninak buñâ. Bâliñandâ um sâknan mirâ kamân meipkât yatâ opman.

²¹ Den san, zo itâ. Nâgâren itâ muyagemap. Kut nâi âlip upâ sa bâliñandâ mâte otnimap. ²² Nâ

umnandâ Anutugât den nângâm âkñâleman. ²³ Oi sâknan ko bâliņandâ ziap, zo um nângânângânâ den ziap, zâk sot kâsa opmabot. Bâliņandâ um sâknan ziap, zorâņâ kâtigem saanigi zâkkât tâk namâņangât a opman. Bâliņandâ tâmbetnobam sâknanâk ândimap.

²⁴ Yei, a umbumamburuk. Nâiņâ tânnângom um sâknan bâliņangât imbaņâ koi gibap?

²⁵ Anutugât sâtkât Yesu Kristoņâ tânnobap. Zorat Anutu sâm âlip kwâkņangâbat.

8

Kaapumgât den lum mâtâp uņak lânjat.

Nâgâren itâ muyagemap. Nâ ninak um nângânângânandâ Anutugât gurumin den zo kore okņangâman. Sâknandâ ko bâliņangât kore okņangâman.

¹ Ka Yesu Kristo sot pâlâtâņ op ândimen, neņgâren bâliņangât hâuņâ sâm kwâkâkwâkâņ mân muyagibap. ² Nen Yesu Kristo sot pâlâtâņ oindâ Kaapumņâ ândiândi muyagem niņgâmap. Kaapum zâkņâ bâliņan sot mumuņan gâbâ mâkâniņgip. ³ Mârum um sâņgiņniņandâ gurumin den zorat imbaņâ mem gei neņgâren kubikkubik nep tuum oseip. Zorat Anutuņâ itâ op um sâņgiņniņangât imbaņâ koi geip. Nanņâ sâņgongoi bâliņ mâme neņgât sâk yatâ opņâ neņgât bâliņangât suup meip. ⁴ Gurumin den lum târârak ândiândiņ, zorat Kembuņâ nâņgi âlip opmap. Oi um sâņgiņangât mâtâp buņ, Tirik Kaapumgât mâtâp lânmen, nen Kaapumgât

imbanan den sinji âlip zo lum ândinatkat Kristonâ um sânjinanġat imbanâ koi geip.

⁵ A ândiândi sânjinanġat mâtâp lânme, zen um nânġânânġâziġ hânġat kut nâi nâi zoren pane zemap. Kaapumġat mâtâp lânme, zen ko um nânġânânġâziġ Kaapumġâren pane zemap. ⁶ Um sânjinanġat nânġâm ândime, zen tâmbetagobi. Ka Kaapumġat nânġâm ândimen, nen ândiândi sot lumbenâ muyaginat. ⁷ Um sânjinâ nânġânânġânġ, zorân Anutu kâsa oknanġâmâp. Oi Anutugât gurumin den komap. Zo dap op lubap? ⁸ Oi um sânjinâ ândime, Kembunâ zenġat orot mâmezina zorat nânġi mân dâp opmap.

⁹ Zen ko Anutugât Kaapumnâ umzina ziap, zo ko mâtâp sânjinan bunâ, Kaapum sot ândim mâtâp unaknan urunsam ândime. Zen Kaapumġat mâtâbân ândime. Oi zen Kaapumġat a ambân sâsân. Nâi zâk Kristogât Kaapumnâ zâkkât umnan mân zimbap oi ko Kristogât sinji mân upap. ¹⁰ Zen ko mârum umzindâ bâlinanġat mumun yatâ op ândiwe. Ka Kristo sot pâlatân utne um dâpzinâ tosa bun minzinqipkât ândiândi kâtik muyagem ândie. Kristogât Kaapum umzina ândiap. ¹¹ Zen dap nânġe? Tirik Kaapumnâ umzina tâtât mâme opmap mo bunâ? Tirik Kaapumnâ umzina tâtât mâme opmap oi ko Anutunâ Yesu mumunan ġâbâ mânġeip, zo yatik Kaapumnâ um dâpzinâ mumunan ġâbâ mânġizinqâm ândiândi zinġâm ândibap.

Kaapum sot op Anutugât nan bârarâp utnat.

¹² Bukurâpnâ, Nen um sângiņangât kore a mân utnat. Um sângiņandâ wan niņgâmapkât hâuņâ mâkâm zâkkât mâtâbân âinat? ¹³ Zen um sângiņangât mâtâp ândibi zo ko tâmbetagobi. Ka Kaapumgât imbanâyân sâkkât den kumbi, zo ko ândim ândiândi âlip ândibi.

¹⁴ Anutugât Kaapumņâ âkom diiniņgi ândimen, nen Anutugât nan bârarâp ândien. ¹⁵ Anutuņâ Kaapum niņgip, zo kore arâp op keņgât utnatkât buņâ. Nen Anutugât nan bârarâp op ândinatkât niņgip. Kaapumņâ um bâbâlâņ kwatniņgi Anutu itâ sâm konsâm mâpâsimen, “Aboņ.” (Yuda denan Abba sâme. Niiņ denân ko Aboņ sâmen.) Nen umniņandâ itâ nâņgâm kwâtâtimen, “Nen Anutugât nan bârarâp op ândien.” ¹⁶ Yatâ nâņgindâ Kaapumņâ umniņan tâtat mâme op den zo yatik sâm muyageniņgâmap. ¹⁷ Oi itâ nâņgâmen, “Zâkkât nan bârarâp ândienņâ Anutugât kut ñâi ñâi galem utnat. Nen Kristo sot ârândâņ galem utnat. Hânân ziren zâkņâ sâknam nâņgip, zo yatik sâknam kwâkņan ândinat oi ko zâk sot âsak âlipņan bagim ândinat.”

A umniņ âlip oi kut ñâi ñâi yenņâ zo yatik âlip upap.

¹⁸ Sumbemân Anutugâren gâbâ kut ñâi ñâi âsakņâ neulenpoot walâwalâņ muyageniņgâbap. Oi narâk ziren sâknam sot umbâlâ ândien, zo dâpkua mân dâp upap. Sâknam zirat nâņga yenņâ yatâ uap. Wangât, sumbemân kut ñâi âsakņâ neulenpoot doņbep muyaginat, zorat. ¹⁹ Anutuņâ gâsuniņgâm nan bârarâp sâm âsakņâ neulenin

muyagibapkât a sot kut nâi nâi Anutuᅇnâ muyageniᅇgip, nen zorat mambât ândien. ²⁰ Kut nâi nâi yennâ hânân ziap, zo gukupitᅇnâ yen zimbapkât sâm ziᅇgip. Ziᅇnâ umgât buᅇnâ. Anutuᅇnâ yatâ sâi muyageip. Ka zo zinziᅇ kâtik zimbigât mân sâm ziᅇgip. ²¹ Zorat kut nâi nâi yennâ hânân zen mumuᅇnᅇgât dumun zo olaᅇ Anutuᅇgât nan bârarâp nen sot târokwap neule âsakᅇnâ mimbi.

²² Nen nâᅇgâmen. Kut nâi nâi zo zen mârumᅇnᅇn gâbâ narâk zo mâte upapkât mambât ândim sâknam nâᅇgâm ândim gawe. ²³ Oi zenâk buᅇnâ, nen ârândâᅇ yatik mambât ândim sâknam nâᅇgâm ândimen. Anutuᅇgât nan bârarâp nen um sâkniᅇ kubikᅇnâ minniᅇgâbapkât mambât ândimen. Nen sumbemân gâbâ Kaapumᅇnâ niᅇgip. Kâdom Kaapumᅇnâ niᅇgip. Bet ko kut nâi nâi niᅇgâbap. ²⁴ Nen Anutuᅇnâ um sâkniᅇ kubikᅇnâ minniᅇgâbapkât um bâbâlaᅇ op mambât ândinatᅇkât diiniᅇgip. Bonᅇnâ muyagei sâi zorat mân mambâtpem. ²⁵ Bonᅇnâ muyagiap oi ko dap yatâ zorat mambât ândinat? Bonᅇnâ mân muyagei ikmengât umᅇnâ nâᅇgâm mambât ândimen. ²⁶ Kaapum zâk lolotniᅇnᅇgât op betniᅇnᅇn memap. Nen yatâ mo yatâgât ninâu sâindâ dâp upap, zo mân nâᅇgâmengât Kaapumᅇnâ betniᅇnᅇn mem, yaak mem, aᅇnâ mân sâsânâ, den zo yatâ neᅇgât op Anutuᅇgâren sapsap. ²⁷ Anutuᅇgât Kaapumᅇnâ neᅇgâren nep zo yatâ tuubapkât op sâm pindip. Oi Kaapumᅇnâ Anutuᅇgât umᅇnᅇn den ziap, zo nâᅇgâm Anutuᅇnâ tânnâᅇgobapkât den dukumap. Oi Anutu zâk um igikᅇnâ Kaapumᅇgât umᅇnᅇn den ziap, zo

nângâmap.

Anutu zâk nenngâren nep topkwâip, zo tuum ma tuum nanngâbap.

²⁸ Nen itâ nângâmen. Wan mo wanngâ mua-
geningâmap, zo Anutu ngâ kubigi tânnângomap.
A umningândâ Anutu gâsum ândimen, nenngâren
yatâ otningâmap. Nen zâknâ diiningâbam nângi
zeipkât diiningip, nenngâren yatâ otningâmap.
²⁹ A mârûm diiningâbam nângip, nen nanngângât
tobat utnatkât sâip. Oi a donbepngâ nanngângât
murâp op ândeindâ Yesu ngâ âtâni ngâ upap. Oi nen
zâkkât tobat op ândinatkat sâip. ³⁰ Anutu ngâ a
kânngan nângâningip dâp, nen diiningâm tosaning
bu ngâ minningip. Tosaning bu ngâ minningip dâp, nen
âsakngâ neule zo nen ningip.

*Kut ngâi ngâingâ Anutugât bikngan gâbâ mân
mâkâningâbap.*

³¹ Den zorat topngâ dap dap ziap? Anutu ngâ buku
otningâm galem otningâm ândei kâsaningândâ dap
op tâmbetnângobap? ³² Anutu ngâ nanngâ mân
angân kârip. Nengât op sângongoi gem moip.
Zorat dap nanngâ? Yatâ oipngâ kut ngâi ngâi torenngâ
ningâbap mo mân ningâbap? Ningâbap.

³³ Anutu ngâ buku otningâm tânnângoi ngâ, zorat a
ikâ zorâ ngâ Anutugât a ambân gâkârâp ngâ denân
nâmbanbap? Anutu zikngak tosaning bu ngâ min-
ningip, zorat a ikâ zorâ ngâ nen tosaningângât hâungâ
minatkat sâbap. ³⁴ Yesu Kristo ngâ nengât op
moip. Oi moibâk bu ngâ. Zâk mumu ngâ gâbâ zaat
Anutu âsan bongen zâi tap nengât op Anutu den
dukumap.

³⁵ Kut n̄ai ikâ zorân̄j Kristogât bikn̄an gâbâ mâkân̄ingâbap? Sâknam mo umbâlâ, kâmbam mo pu mo kanpitâ? Kut n̄ai yatâ zo dap op Kristogât bikn̄an gâbâ mâkân̄ingâbap. ³⁶ Kembugât ekabân den n̄ai itâ ziap, zorat dâp otn̄ingâme. Den zo itâ, “Kembu, gâgât op sirâm̄n̄â sirâm̄n̄â nân̄gome. Râma kom gaame, zen̄gât tobat yatâ otn̄ingâme.”

³⁷ Oi kut n̄ai yatâ zorân̄j mân mem lot kwatn̄ingâbap. Buñâ. Yesuñâ umñandâ gâsân̄angomapkât imban̄â n̄ingi zâkkâren kâtigem ândim walâmen. ³⁸ Zorat nâ itâ nân̄gan. Mumun̄â mo ândiândin̄â, sumbem a mo bâlin̄angât a kâukn̄â, narâk ziren ziap mo bet muyagibap, zorân̄j mo kut n̄ai n̄ai imban̄oot, zorân̄j Yesu Kristo zâkkât bikn̄an gâbâ mânâk mâkân̄ingâbap. ³⁹ Anutu umñandâ gâsuningapkat kut n̄ai ubâ gâip mo âmbibâ kopgâipn̄â, kut n̄ai zorân̄j mo zorân̄j Kembunin̄â Yesu Kristo, zâkkât bikn̄an gâbâ mân mâkân̄ingâbap.

9

Paulo zâk Yuda a bukurâpn̄â, zen̄gât op sâknam nân̄gip.

¹ Nâ Kristogât a op sarâ mân sâm den bonn̄â sa nân̄gânek. Kaapumñâ umnan den ziap, zorat nân̄gi bon uap. ² Yuda a torerâpn̄â zen̄gât op umbâlâ op sâknam nân̄gâm ândiman. ³ Yuda a bukurâpn̄â, sâk torerâpn̄â, zen Kembugât sin̄gi upigât opn̄â ninak Kristogât dâmân kâligen gâbâ gigin̄angât nân̄ga âlip bâbâlan̄ opap. ⁴ Zen itâ sâme, “Nen Isirae. Anutuñâ narâpn̄â gâsuningip.

Oi imbanâ âsaknâ tirâpnânngoip. Anutuñâ nen sot târotâro op gurumin den sapsun niñgip. Oi mâte okñanğânatkât mâtâp tirâpnânngoip. Oi kut nâi niñgâbap, zorat siñgi den kânñan kesap pâron den dâtnânngoip. ⁵ Nen Abaram, Isaka sot Yakobo, zeñgât kiurâpziñâ.” Yuda a bukurâpnâ zen ziiñanğât yatâ nânğâm sâme. Oi nen nânğen. A bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârum sâsân, Kristo, zâk a sâk mem muyageip. Zo Yuda a zeñgât kâmurân muyageip. Zorat a sot kut nâi nâi neñgât Kembu, Anutu, zâk sâm âlip kwâkñanğindâ ândim zâimâmbap. Zo perâkñak.

Siñgi âlip mem ândie, zen Anutugât arâp bonñâ.

⁶ Isirae a nâmbutnâ Kembugât mâtâp walâm um kâtik ândinetâ ziñgit nânği Anutugât den zo loreip mân sânat. Isiraegâren gâbâ muyagiwe, zeñgâren gâbâ nâmbutnâ zeñgât Isirae a bonñâ mân sâsân. ⁷ Oi yatigâk Abaramgât kiurâp torenñâ zen kiurâp bonñâ mân urâwe. Oi zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Isakagât kiurâp zeñak Abaramgât siñgi upi.”

⁸ Den zorat topnâ itâ ziap. Sâkñâ Abaramgâren gâbâ muyagiwe, zen aksik patânñâ Anutugât nan bârarâp urâwe? Buñâ. Siñgi den umñan muyagiwe, zeñak Abaramgât kiurâp bonñâ sâsân. ⁹ Kembuñâ siñgi den Abaram itâ sâm dukuip,

“Kendon nâi âki âburem ga ambingâ Sera zâkñâ nanñâ mimbap.”

¹⁰ Oi zorik buñâ, Rebekagâren yatik muyageip. Rebekañâ sâkunniñâ Isaka, zâk sot ândim katep zagât kâmbokoip. ¹¹⁻¹² Oi katep zagât mân

muyagem âlip mo bâlinâ zo mân oitâ Anutuñâ zekât op mamzikhâ itâ sâm dukui,

“Âtânandâ munñangât kore a op ândibap.”

Zo ko Anutugât den kâtigibapkât nângâm zikhak mem kâsâpzâkom den zo sâip. ¹³ Katep zagât zet orot mâmezikhâ ekhâ mân sâip. Kânñan nângâzikâm yatâ sâip. Zorat den ñai Kembugât ekabân itâ ziap,

“Na Yakobogât otnigap. Ka Esau ko âkonnigap.”

Anutu zâk ândiândiniñangât buñâ, um lâklâkñangât op galem otniñgâmap.

¹⁴ Anutuñâ ñai kâsa okñangâm ñai buku okñangip, zorat dap sânat? ¹⁵ “Zo bâlinâ.” Yatâ sânat? Buñ kâtikhâ. Zâkhâ den ñai Mose itâ sâm dukui,

“A ñai birânangâbâ sâm âlip birânangâbat. Ka a ñai tângubâ sâm âlip tângubat. Lumbe okñangâbâ sâm âlip okñangâbat.”

¹⁶ Zorat a umgât mo a orot mâmegât mân sâsân. Anutu um lâklâkñangât tânzângozângoñ sânat. ¹⁷ Anutuñâ a kutâ Parao den dukui, zo Kembugât ekabân itâ kulemguwe,

“Nâ gâgâren imbanânâ sâm muyagia kutsiñginâ hân dâp âibapkât sâm kwânânghâgiwan.”

¹⁸ Oi zorat Anutugât itâ nângânat, “Zâk a ñai tângubâ sâm tângubap. A ñai um kâtik oik sâi kâtigibap.”

¹⁹ Nâ yatâ sa itâ sâm mâsikâniban? “Yatâ op ko Anutu zâk wangât a neñgât nângi bâlin uap. Anutuñâ den ñai sâi anâ kwâkâbapkât dâp buñâ.” ²⁰ Den yatâ zo sâandâ itâ mâsikâgibat,

“Gâ wangandâ Anutu den dukuban. Âmanâ dap op âman tuutuun a itâ dukubap, ‘Gâ wangât yatâ zo muyagenigin.’ ”²¹ Âman tuutuun a, zâk dengop mem toren a zengât âman tuubap. Oi torennâ mem wâu, bâu zengât tuugi nângindâ bâlin upap?

²² Oi Anutu zâk âman kuknangât bonnâ zorat sinji, zo bet kunzit birâbapkât nângi ziap. Âman zo zengâren kâmbam muyagem kuknangât bonnâ sot imbanânâ muyagei a ambân ikpigât tuubap. Nen zorat dap sânat?

²³ Oi âman nâmbutnâ tânzângobapkât sinji, zen kubikzingâm sumbemân âsak neulen an tengâ kwatzingâbapkât kânjan nângi ziap. Âman zo zengâren neule âlipnâ gom sâmba zingâbapkât diizingâm ândiap. ²⁴ Yuda ayâk bujâ. Hân nân goknâ ârândân âman um lâklâknangât op zâkkât sinji utnatkât diiningâmap. ²⁵ Zorat Propete Hoseagât ekabân dinâ itâ ziap,

“Kembujâ itâ sap, ‘A kâmut marizin mân orâwan, zen nâgât sinji sâbat. Oi umnandâ mân gâsâzângowan, zo umnandâ gâsâzângobat. ²⁶ Oi a zengât nâgât arâpnâ bujâ dâzângowan, zengât itâ sâbi, ‘Zen Anutu ândiandinangât nan bârarâp op ândie.’ ”

²⁷ Oi Propete Yesaianâ den kâtik sâmb Isirae a zengât itâ sâip,

“Isiraegât kiurâp zen saruyân sak ziap, zo yatâ donbep muyagibi. Ka zengâren gâbâ bituktânâ Kembangât sinji upi.”

²⁸ Kembangât itâ nângâmen. Kambu zâk a zengât sâmb kwâkâmânâ kegâk hâunâ zingâm

nanğâbap. ²⁹ Zorat Propete Yesaianâ den nâi itâ sâip,

“Sumbem kâwali a zenğât Kembu, zâk mân nânğâniņi sâi ko kiurâpniņ buņ upe. Mirâ kamânziņ zo Sodom sot Gomora zenğât tobat yatâ upe.”

(Anutuņâ kamân zagât zo zikiri bâliņ oitâ sâi kârâpņâ zikesem nanğip.)

Yuda a ziņ târârak utnâ sâm osiwe.

³⁰ Oi zi dap sânat? Zitâ sânat. Hân nâin gokņâ, ziņ târârak mân ândimņâ tosanij buņ utnâ sâm tosazij buņ urâwe. Kembangâren nânğâm pâlâtân kwâkņanğâm tosazij buņ urâwe. ³¹ Yuda a zen ko Mosegât gurumin den lum târârak utnat sâweņâ gurumin den zo lum osiwe. ³² Zen târârak mân urâwe, zo itâgât. Zen nânğâm pâlâtânziņ buņâ. Zen yen ândim mâmanziņanğât târârak utnatkât sâwe. Oi mâtâbân kât zeip, zoren kinziņ luakņime. ³³ Kembangât ekabân diņâ zitâ kulemgune ziap,

“Nânğâ. Nâ Sioņ bâkņan, Yerusalem kamânân zenğâren kât nâi paan. Zoren kinziņ luakņibi. Oi kât kâtik nâi paan. Zoren a doņbep patânâ zânğobap. Ka nâi zâk nânğâm pâlâtân kwatnibapņâ mân kwakpap.”

10

Anutuņâ Yuda a tosazij buņ upigât mâtâp muyagei Yuda a doņbep ziņ kândâtkuwe.

¹ Bukurâpnâ, Yuda a bukurâpnâ âlip upigât umnandâ otnigi zengât op Anutugâren ninâu sâman. ² Zen Anutu kore okņangânam um bâbâlanj ândime. Zo zingitmanjâ san. Ka zen mâtâp mân ek nângâm upme. ³ Zen Anutugâren gâbâ târârak orotņâ mâtâp ziap, zo kwakmegât ziinjâk târârak utnatkât nepņâ tuume. Anutugât mâtenjan tosa buj orotņangât mâtâp, zo mân ek nângâm Kristo kândâtkuwe. ⁴ Nen ko itâ nângen. Anjâ nângâm pâlâtângât opņâ tosanij buj muyaginatkat Kristonjâ gurumin dengât mâtâp doņgoip.

⁵ Mosenjâ gurumin denân den nâi itâ kulemgōip,

“A zen gurumin den lum nanjâm târârak op ândiândi muyagibi.”

⁶ Nângâm pâlâtângât tosa buj orotņangât den ko itâ ziap,

“Gâ umgandâ itâ mân sâban, ‘Nâinjâ sumbemân zâimņâ Kristo diim gibap? ⁷ Mo nâinjâ âmbi geimņâ Kristo mumuņâ zengâren gâbâ diim kōpgâbap.’ ⁸ Yatâ bujâ.”

Kembugât ekabân den nâi itâ ziap,

“Den zo kârebân mân ziap. Lâugan sot nângânângâgan ziap.”

(Zo nângâm pâlâtângât den kwâkâm zingâmen, zorat sâsâņ.) ⁹ Yesu, zâk Kembuņâ. Den zo lâugan zimbap oi Anutuņâ Yesu mumuņan gâbâ mângeip, zorat umgandâ nâņgi bon opmap oi ko âlip op sumbemgât siņgi upan. ¹⁰ Nen itâ nângâmen, “Umņâ Yesu nângâm pâlâtâņ kwap tosanij buj utnat. Oi lâuniņandâ Yesu Kembuniņâ sâmņâ sumbemgât siņgi utnat.”

11 Zorat Kembangât ekabân den nâi itâ kulemguwe,

“Nâi zâk Kambu nângâm pâlâtân kwâkņangâbapņâ kwakmak mân upap.”

12 Âlip nângen. Yuda a sot hân nâin gok nen kânok uen. Kambu, zâk kânok kambu otniņgâm ândimap. Kambu zâk hâtubâtu mân otniņgâm. Oi zâk konsâmen dâp, nen umgât gom sambe zo niņgâm. 13 Zorat Kembangât ekabân itâ sâsâņ,

“Kambu konsâm ândibi, zen Kambuņâ bâliņan gâbâ mâkâziņgâbap.”

14 Ka a zen ko zâk mân nângâm pâlâtân kwâkņangâmņâ dap yatâ konsâm ândibi? Oi a zen topņâ mân nângâmņâ dap op nângâm pâlâtân kwâkņangâbi? A nâiņâ Anutugât siņgi den mân dâzâņgoi ko dap topņâ nângâbi? 15 Oi Anutuņâ a mân sâņgonzâņgoi dap op âi siņgi dâzâņgobi. Zorat Kembangât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“Siņgi âlip sâsâņ a, zengât kinziņ kwamitņâ nângâm ko nângâne âlip upap.”

Anutuņâ Yuda a sâm osiziņgip.

16 Siņgi âlip zo Yuda a nâmbutņandâ nângâm mân luwe. Zorat Propete Yesaianâ itâ sâip,
“Kambu, siņgi den sâindâ mân nângâme.”

17 Zorat op itâ nângâbi. Nângâm pâlâtân, zo den siņgi sâsâņangât bonņâ. Oi den siņgi âragumen, zo Kristogât siņgi âlip den.

18 Itâ sâm mâsikâziņgan. Zen siņgi âlip den zo nângâwe mo buņâ? Zen nângâwe. Den nâi itâ ziap,

“Kembugât denjâ hân dâp âim nanjip. Oi dijandâ hân muruk toren toren âim nanjip.”

¹⁹ Dum mâsikâzingâm san. Isirae a zen dâj nângâm kwâtâtiwe mo bujâ? Kândom Mosenjâ den nâi itâ kulemgoi nângâwe,

“Kembujâ itâ sap, ‘A yennâ, hân nâin gokjâ kâmut nâi diizinga Isirae zen nângâne bâlij oi um kâlak otzingâbi. A kwakmak kâmut zo diizinga zen ek kuk upi.’ ”

²⁰ Bet Propete Yesaianjâ kenjât buj den yâmbât itâ sâip,

“Kembujâ itâ sap, ‘Mân kârunim ândiwenjâ muyaginiwe. Topnâ mân sâm kârum ândiwe, zen mâte otzingâwan.’ ”

²¹ Ka Isirae a zenjât Kembujâ den nâi itâ sâi kulemguwe,

“Nâ a kâmut zâizâinj sot den kukuj zi, zen hârânsâm narâk kârep ândinetâ nâgâren gabigât kwâbâlap tuum ândiwan.”

11

Isirae a nâmbutjandâ um kâtik utnetâ Anutuñâ nâmbutjik gâsuzingip.

¹ Oi zi den nâi mâsikâzingan. Anutuñâ Isirae arâpñâ birâzingip? Bujâ. Yatâ mân oip. Nâ Isirae a, Abaramgât kiun, Benyamingât kâmurân gokjâ. ²⁻³ Anutuñâ kânjan nângâningip, nen mân birâningip. Zen Propete Eliagât den singi nâi Kembugât ekabân ziap, zo sâlâpkume mo bujâ? Propete Elia, zâk Isirae a zenjât tosazingâgât den sâm Anutu itâ sâm dukuip, “Kembu, zen Propete

arâpkâ zângom nanje. Gâgât sinji sâ m nalem pâpanjâ zo kom kândanêwe. Oi zi nâ ninik ândia nonam se.” ⁴ Propete Elianjâ yatâ sâi Anutuñâ den dap mâburem pindip? Zo itâ, “Nâ a 7 tausen yatâ anjân kêrâzinga lopio kutjâ Baali, zâkkâren mân âi pindijsâwe.”

⁵ Oi narâk zi yatigâk Anutuñâ um lâklâkñangât opñâ Isirae zengâren gâbâ a bituktâ mem sâlâpzângoi arâpñâ op ândie. ⁶ Zen orot mâmezijangât bujâ. Zikñâ um lâklâkñangât op gâsuzingâm tânzângoip. Yatâ mân oi sâi tânzângozângonangât bonjâ mân âsagebap.

⁷ Oi dap dap? Isirae a kut ñâi zo muyaginat sâwe, zo mân muyagiwe. Anutu zikñak nângâm gâsum sâlâpzângoip, zenak kut zo muyagiwe. A nâmbutjâ umziñ kâtigeip. ⁸ Zorat op Kembugât ekabân itâ kulemgune ziap,

“Anutu zâk umziñ mem gulipkoip. Sinziñ kwâtepkuip. Kindapziñ mem doonjoip. Yatâ otziñgi ândiwenjak ândim ge.”

⁹ A kutâ Dawidiñâ itâ sâ m kulemgoip,
 “Zen Kembugât den sâtnak lum sii nalem nime, ka umziñandâ Kembu kândâtkume. Zorat op ko zen sii nalem ninetâ kâsaziñ ganetâ parâtâk pambi. Hânân gei zângoi hâuñâ takâziñgâbap. ¹⁰ Gâ sinziñâ kwâtepkuna kwakpi. Oi kândâtziñ mem namuñna kêriñgoñ ândibi.”

Oliwa nagân bâranjâ ñâi mem ga târokwâip.

¹¹ Oi den ñâi mâsikâziñgan. Isirae a zen kêrân kinziñ luakñem hânân gei tâmbetagowe? Yatâ bujâ. Zen kubikkubik kândâtkune a hân ñâin

goknâ zengât sinji oip. Oi hân nâin goknâ zen nângâne Isirae a zinjâ zingit umbâlâ upi. ¹² Isirae a zen Kembugât den kândâtkune a hân nâin goknâ zen nângâm lum âlip urâwe. Yatâ utne Isirae a kâmut zen bet umziņ melâņ Kambu sot pâlâtâņ utne bonņâ donbep walâwalâņ muyageziņgâbap.

¹³ Hân nâi goknâ zen den zi dâzâņgua nângâne. Nâ hân nâin goknâ zengât Aposolo ândimannâ nepnâ tuum kwâtâteman. ¹⁴ Oi nâ yatâ op ândim Isirae a torerâpnâ aleziņga nâmbutņandâ umziņ melâņ âlip upi. Hân nâin gok zen sinji âlipkât bonņâ muyagine Isirae a nâmbutņâ ziņ ek nângâm zo yatik minâ sâm umziņ melâņbi. ¹⁵ Anutuņâ Isirae a birâziņgi hân nâin goknâ zen Anutu sot buku ue. Oi bet Anutuņâ Isirae a dum gâsuziņgi ko mumuņan gâbâ zaatzaatņâ yatâ upi. ¹⁶ Kâdom Kembugât sinji pâpanņâ oi ko du ombenjan âsagine zo yatik zâkkât sinjiyak pâpanņâ. Oi nak topņandâ hâlâlu zei nak bâranņâ sot bonņâ zet yatik hâlâlu zimbabot.

¹⁷ Oi Anutuņâ kamân Oliwa nagân bâranņâ nâmbutņâ mânâņgât birâm zorat gebâgân ulinnâ barin gâbâ gâ târokwatgigip. Oi Oliwa ândânâ kelâk toonandâ tângogip. ¹⁸ Gâ bâranņâ sâņgiņâ zengât nângâna gigij oi sâkkâ mân mem zâiban. Yatâ opapkât itâ nângâ. Gânâ ândânâ mân tângum nalem pindâmat. Zâkņâ tângom nalem gimap.

¹⁹ Nâ yatâ dâgoga zorat toren itâ sâban? “Anutuņâ nâ târokwatnibapkât bâran sâņgiņâ mânâņgâtziņgâm birâziņgip.” ²⁰ Den zo bonņâ. Zo sinji âlip birâm ândiwegât mânâņgât birâziņgip. Gâ ko nângâm pâlâtâņganğât op zâk

zenġât kinkin gebâġân kinzat. Zorat ġâ sâkkâ mân mem zâim diim gem ândiban. ²¹ Anutuġâ Oliwa bâranġâ sânġiġâ zâizâiġâ, zo mânânġât birip. Oi zo yatik ġâ zâizâiġ op ândina mânânġât birâġibap. ²² Zorat ġâ Anutu um lâklâkġânġât op tângogip sot um kâtik urâwe, zen hâuġâ ziġgip. Zorat mân nelâmġobap. Um kârâpġânġât bonġâ, zo sinġi âlip kândâtkuwe, zenġâren muyagemap. Oi um lâklâkġânġât bonġâ ġâġâren muyagiap. Oi ġâ zâk sot pâlatân op ândina bonġâ âlip zemġibap. Yatâ mân upan zo ko mânânġâtġâ birâġibap. ²³ Oi bâranġâ sânġiġâ zen um kâtikziġâ birâne Anutuġâ dum zagâtġâ târokwatziġġâbâ sâam âlip upap. ²⁴ Oi barin ġâbâ Oliwa nak bâranġâ kamânġât Oliwa nagân târokwâkwatġâ, zo mân orotġâ. Ka Kembuġâ barin ġâbâ Oliwa bâranġâ mingimġâ kamânġât Oliwa nagân târokwatġigip. Kamân Oliwa zikġâ bâranġâ mânânġârîp, zo târokwatziġġâbâ sâam mân kwakpap. Zo kegâk târokwatziġġâbap.

Anutuġâ a topġâ topġâ tânzânġobapkât nânġâmap.

²⁵ Bukurâpnâ, zen kwakġâ ziiġâ nânġânânġâyân sinġi âlibân bagim nânġâm gulîpkubegât den tikġâ zi sapsum ziġġâbâ. Isirae a nâmbutġâ zen um kâtik op ândine hân nâin gokġâ zen sinġi âlipkât bagine tenġâziġ mârûmġan sâip, zo dâpġan op nanġġâbap. ²⁶ Bagine Isirae a kâmut bagim âlip op nanġġâbi. Kembuġât ekabân diġâ itâ kulemgune ziap. “Sion bâkġan, Yerusalem kamânân ġâbâ kubbikkubikniġâ muyagem Isiraegât kiurâp

zenġâren bâliņâ ziap, zo ġâbarei âibap.
²⁷ Yatâ oi nâ bâliņâziņ saņgonņâ zen sot
 târotâro upat.”

²⁸ Hân nâin gokņâ, zen siņgi âlibân bâġibigât
 Yuda a ziņ narâk ziren Anutugât kâsa yatâ op
 ândie. Ka Anutuņâ Yuda a sâkurâpziņ mem
 sâlâpzâņgoipkât Anutugât umņandâ zenġâren
 patâ oi ândie. ²⁹ Anutu zâk buku orotņanġât den
 sot diiziņġâziņġanġât sâi den zo mân loribap.

³⁰ Hân nâin gok, zen mârumņan um kâtik op
 ândiwe. Bet, nârâk zi Isirae a zen um kâtik utne
 ko hân nâin gokņâ zen Anutuņâ tânzânguap. ³¹ Zo
 yatik Yuda a zen um kâtik op ândimņâ birânetâ
 ko Anutuņâ tânzâņgobap. ³² Anutu zâk a aksik
 patâ bet tânzâņgobapkât op nâņġâmņâ nâņġâziņgi
 bâliņandâ saaziņgi den ku a op ândie.

Anutu mâpâsem sâm âlip kwâkņanġânat.

³³ Opoņ, Anutu zâk siņgi âlipkât gom sambe
 tâtalek zemņanġap. Zâkkât nâņġânâņġân, zo dap
 yatâ nâņġâm kwâtâtinat? Zâkņâ walâniņġâm
 nâņġap. Den sâm kwâkâmap, zorat dap yatâ
 nâņġâm kwâtâtinat? Nep tuutuunġanġât mâtâp,
 zo dap yatâ nâņġâm nanġânat? ³⁴ Kembugât
 ekabân den nâi itâ ziap,

“Kembugât umņan den ziap, zo a neņġâren ġâbâ
 nâiņâ mân nâņġâm kwâtâtimap. Zâkņâ
 den nâi sâi ko dap op beņņan mem sânat?

³⁵ Nâiņâ Kemuņâ kut nâi pindip, zorat
 tosaņâ zei ma ko mâkâbap?”

³⁶ Zâkņâ a sot kut nâi nâi aksik patâ mui-
 ġeniņġip. Zâkņâ imbaņâ niņgi ândimen. Oi
 zâkkât siņgi op ândimen. Zâk mariniņâ sot

kembu patâniñâ ândiap. Zorat Anutu sâmbâlip kwâkñañgindâ târokwaî zem zâimâmbap. Zo perâkñaçak.

12

Um sâkniñâ Anutugâren pâindâ zimbap.

¹ Bukurâpnâ, Anutuñâ umâlipñañgât op tânnânçoipkât kindap pâron den dâzângua nânğânek. Mârumñan sii nalem mo zuu bâu Kembangât siñgi sâmbâ om pâmarâwe, zo yatik zen um sâkziñ Anutugâren panetâ zeî egi âlip ñâi upap. Yatâ utnetâ dâp upap. Zen yatâ op Anutu kore bonñâ okñañgâm ândibi. ² Oi ândi mâmanziñandâ um kâtik zeñgât tobat yatâ mân upap. Zen um nânğânânğâziñ Anutugâren pane zeî kubikziñgi tobat ñâi upi. Zen yatâ utne Anutu diññañgât dâp mâtâp âlipñâ sot târârakñâ zo ek nânğâbi.

Nep sâmbâ niñgip, zo yatik tuum ândinat.

³ Kembangât tânnogipkât nâ den sa zen aksik nânğânek. Gâ Kembangât siñgi ândiat. Ka gâ gikañgât nânğâna zâizâiñ mân upap. Anutuñâ nepkât imbanñâ gigip, zorarâk nânğâm tuum ândiban. ⁴ Itâ nânğâmen. Sâk bonniñâ kânok. Ka kore orotñâ donbeññâ nep top topñâ tuume. ⁵ Oi torenñâ Kristogât kâmurân yatigâk târokwaîndâ bonniñâ kânok uap. Kristo zâk kâukniñâ uap. Oi nen kiñ bik op ândim tânagomen. ⁶ Siñgi âlipkât imbanñâ top topñâ niñgip, zo tânnânğom niñgip dâp zem ariap. Oi zo wâratkum nepñâ tuunat. Zorat a ñâi, zâk Kembangât den sâmbâ

muyagibapkât imbanâ zemñângap oi ko nângâm pâlâtânâ tâkñangap dâp Kembangât den sâbap. ⁷ Nâi zâk kore orotñangât nep tuubapkât imbanâ zemñângap oi ko nep zo tuum ândibap. Oi nâi zâk den kwâkâm zingâ nep tuubapkât imbanâ zemñângap oi ko zo yatik tuubap. ⁸ Um bâbâlan kwatziñgâziñgân den sâmap, zâk zorat imbanâ zemñangâbabân sâbap. Nâi zâk kât sikum zingâziñgânñangât imbanâ zemñângap, zâk umñâ diim gem umâlip op tuubap. Nâi zâk a sâtnâ ândibapkât sâm pindâpindân, zâk zo kâtigem tuum ândibap. Nâi zâk tânzângobapkât imbanâ zemñângap, zâk umbâbâlanâk upap.

Lumbeñangât den.

⁹ Buku orot zo sâkñandik mân upi. Umñâ gâsâyagom upi. Orot mâme bâliñâ, zorat âkon op ândibi. Oi orot mâme âlipñâ, zorik upi. ¹⁰ Zen buku bonñâ op ândibi. Oi tânagonam walâgilâ op kâtigibi. Bukurâpñangât nângâna mân gigin upap. ¹¹ Zo um bâbâ lolot buñâ. Kâtigem ândibi. Kaapumgât op umziñâ zaatpap. Yatâ op um bâbâlan op Kembu kore okñangâbi.

¹² Kembuñâ sumbengât sinji kwatziñgip, zorat sâtâre op ândibi. Sâknam muyageziñgi zorat sâm âkon mân upi. Um bâbâlan op âsâbân ninâu sâm ândibi.

¹³ Kembangât kâmurân gokñâ nâmbutñâ zen kut nâi nâi kârum ândine betziñan mimbi. A lombañâ zeñgâren gane kian kubik zâmbanbi.

¹⁴ Kâsaziñ sâm bâliñ kwatziñgâne zeñgoot mâsop den sâm dâzângobi. Lâuziñan gâbâ sât den buñâ, mâsop denâk gibap.

15 A nâmbutņandâ sâtâre utne zen yatik târokwatziņgâm upi. Umbâlâ op isene zen yatik târokwatziņgâm isebe.

16 Umziņ mâpotne kânogâk zei ândibi. Ziiņaņgât nâņgane zâizâiņ mân upap. Nâņgânâņgâziņaņgât nâņgâne zâizâiņ mân upap. Oi zen a giņiņâ buku otziņgâbi.

17 Nâi zâk kut bâliņ otgigi hâuņâ mân okņaņgâban. A ziņ mân orotņâ otziņgâne buku otziņgâbi. Zen yatâ op ândim a ziņ zeņgât nâņgâne âlip nâi upapkât nâņgâmņik upi, 18 Zen a pisuk patâ zen sot lumbenâ op ândibigât kâtigibi. A ziņ kâsa otziņgâne lumbenâ den sâm dâzâņgobi.

19 Bukurâpnâ, a ziņ kut nâi mân orotņâ otziņgâne hâuņâ mân otziņgâbi. Hâukâu mân upi. Tosa zo Kembugât kukņaņgât siņgi pane zimzap. Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Kembuņâ itâ sap, “Tosa mâkâmâkân, zo nâgât nep. Hâuņâ ziņgâziņgân, zo ninak ziņgâbat.’ Kembu zâk yatâ sap.”

20 Zen ko itâ upi. Kâsağâ nalemgât moi nalem pindâban. Toogât nâņgi too pindâban. Gâ yatâ otnandâ kârâp kâukņâ kwâkņan pâna simzap yatâ upap. 21 Bâliņandâ mân mem gei kwatgibap. Buņâ. Gâ âlip op bâliņâ mem gei kwâpan.

13

Hân a kutâ, zeņgât den.

1 A aksik patâ, zen hân a kutâ sot a sâtņâ zeņgât den lum ândibi. A kutâ nep, zo Anutugâren gokņâ. Hân a kuta sot a sâtņâ zen Anutugât sâtkât ândie. 2 Zorat nâi zâk a kutâ zeņgât den birâm

Anutugât den yatik birâbap. Oi den birâbi, zen yatik hâuñâ mimbi. ³ Orot mâmezîñ âlipñâ zen a kutâ zeñgât keñgât mân upme. Bâliñâ upme, zen ko a kutâ zeñgât keñgât upme. Zorat gâ keñgât buñ ândibâ sâm ândi mâmangâ kubikñâ âlipñâ op ândiban. Gâ yatâ otna a kutânâ gâgât nângâgigi âlip upap. ⁴ Hân a kutâ, zen Anutugât kore a. Zîñâ gâlem otginetâ âlip ândibangât sâm zîngip. Zen kâmbam hâuñâ lañ mân gâ gobi. A kutâ zen Anutugât kore a. Bâliñ mâme zeñgâren nep tuum hâuñâ zîngâbi. Zorat gâ bâliñ upan zo ko keñgât upan. ⁵ A kutâ zeñgât dinzîñâ lum kwâtâtibi. Zo Anutu zâkkât keñgârâk buñâ. A kutâ dinzîñ lulunañgât nângindâ mâtâp âlip ñâi opmap. Zorat op ko mâtâp zo lâñ ândinat. ⁶ Anutunâ galem a sot a kutâ nep sâm zîngip, zen nep zo tumegât op kât zeñgâren pame. ⁷ Zen kut ñâi ñâi sâsân dâp otzîngâbi. Kât sikumgât sâsân, zo kât zîngâbi. Kore otzîngâbigât sâsân, zen kore otzîngâbi. Hurat kwatzîngâbigât sâsân, zen hurat kwatzîngâbi. Dinzîñ lubigât sâsân, zen dinzîñâ lubi.

Kembugât den lum buku op tânagonat.

⁸ Kut ñâi yenñañgât tosa mâkâne âkâbap. Buku orañgâm ândibigât sâm zîngip, zorat buku orot zo mân birâne geibap. Ñâi zâk a toren buku otzîngâm ândimap, zâk gurumin den lum ândimap sâsân. ⁹ Gurumin denân den itâ ziap, “Ap ambin zet mân birâyañgâm âbânañgâbabot. Gâ kâmbam mân kumban. Gâ kâmbu mân upan. A ñâigât kut ñâi lañ mân mimban.” Zo sot den kâtik nâmbutñâ mâpotñâ kâukñâ itâ sâsân, “Gikañgât otgimap,

zo yatik a torenjâ zengât otgibap.” ¹⁰ Buku op ândibapjâ a nâi bâlijâ mân onjângâbap. Zorat nâi zâk buku otziŋgâm ândibapjâ gurumin den lum nanjâbap sâsâj.

Nen târâragâk ândinat.

¹¹ Zen narâk zirat topjâ nângâm ândie. Umanân gâbâ zaatpigât narâk mâte uap. Mârum siŋgi âlip topkwap nângâwen, narâk zoren sumbemân zâinatkat narâk kêrep zeip. Zi ko narâk pânkânok uap. ¹² Mârum haŋsâbâmap, zorat nâtâtikkât orot mâme bâlijâ zo birâm âsakjângât hâmbâ âmbum kâsaniŋ Sataŋ, zâkkât kâmut zen sot agom kinat. ¹³ Sirâmgât siŋgi op nâtâtikkât orot mâme bâlijâ zo birâm târârak ândinat. Too kâtik nem umgulip orot sot laŋ ândiândiŋ sot um kâlak sot kuk sârek zo mân upi. ¹⁴ Kembu Yesu Kristo, zâk sot pâlatân op ândibi. Oi um sâkziŋan âkñâle bâlijâ muyagem bâlijan diiziŋgâbâ sâi mân nângâm kândâtkubi.

14

Siŋgi âlip donbep mo bituk zemniŋgap, nen ârândâŋ Kembugât siŋgi ândinat.

¹ Siŋgi âlibân bâbâ lolot ândime, zen buku otziŋgâbi. Den topjângât sânetâ zen sot den sârek mân âragum um kânok ândibi. ² A nâmbutjâ ziŋâ nângâ kwâkâ bujâ nalem top top nime. Oi a nâmbutjandâ nalem nâmbutjâ mân nime. Zen zuu bâu sunum mân nime. ³ Nâi zâk nalem top top nemapjâ bukujâ nalem toren mân nemap, zâkkât nâŋgi giginâ mân upap. Oi nâi zâk nalem nâmbutjâ mân nemapjâ bukujâ nalem top top

nemap, zâkkât nâŋgi mân bâliŋ upap. Wangât, zen Anutugât ayâk, zorat. ⁴Zorat itâ sa nâŋgânek. Gâ wangandâ a nâigât kore a den dukunandâ dâp upap? Kore a zâk kâtigibap mo loribap, zo patâŋaŋgât mâteŋan upap. Oi zâk mân loribap. Patânâ Anutu, zâkŋâ tângoï kâtigem kinbap.

⁵ Oi sirâmgât zo yatik a nâmbutŋandâ itâ nâŋgâme, “Sirâm kânok, zo Kembugât siŋgi.” Yatâ nâŋgâm kendon tapme. A nâmbutŋâ, ziŋ ko sirâmgât itâ sâme, “Sirâm zo tirik buŋâ. Sirâm aksik zen dâbâk.” Zorat nâ itâ sa nâŋgânek. Sirâm nâiŋâ mo nâiŋâ, yatâ mo yatâ upâ sâm, nâŋgâm kâtigem ândiban. Ka bukugoot den sârek mân âragubabot. ⁶ Nâi zâk sirâm kânokkât nâŋgi zâizâiŋ oi kendon tâpmap, zo Kembugât op opmap. Oi a nâi zâk nalem top top nemap, zo Kembugât op nemap. Zâk Anutugâren sâiwap sâmŋâ nemap. Oi a nâi zâk nalem toren mân nemap, zâk Kembugât op opmap. Zâk Kembugâren sâiwap sâm dukumap.

⁷ Âlip nâŋgen. Neŋgâren gâbâ nâiŋâ dap yatâ Kembu sot bukurâp, zengât mân nâŋgânâŋgâ op zikŋaŋgârâk nâŋgâm ândibap? Oi dap op zikŋaŋgârâk nâŋgâm mumbap? Nen Anutugât siŋgi op ândimen sot mumen. ⁸ Ândiândi, zo Kembugât op ândimen. Mumu, zo Kembugât op mumen. Zorat ândinat mo munat, zo Kembugât siŋgi op utnat. ⁹ Zorat op Kristoŋâ mumuŋâ sot gwâlâ ârândâŋ kembu otŋiŋgâbapkât momŋâ mumuŋan gâbâ zaarip.

¹⁰ Kristo zâk Kembu patâniŋ ândiap. Zorat den nâi mâsikâziŋga dâtnonek, “Gâ wangandâ

bukuganġât den sâmb kwâkâban? Mo ġâ wan-gandâ bukuganġât nânġâna ġiġiġ upap?” Nen aksik patâ Kembuġât mâtenġan kirindâ nenġât den sâmb kwâkâbap. ¹¹ Kembuġât ekabân den nâi itâ kulemgune ziap,

“Kembuġâ itâ sap, ‘Nâ ândim kwâtâtemangât a aksik patâ kinnâ topġan gam siminizij lim kwap pindiġsânibi. Oi aksik patâ zen lâuziġandâ sâmb âlip kwatnibi.’ ”

¹² Zorat nen nânġen. Nâran nen aksik patânâ Anutugâren pindiġsâmb topniġ sâmbatkat sâmb niġġip. ¹³ Zorat op ko nen buku zenġât den hâunâ mân sâmb kwâkânat. Buġâ. Nen itâ utnat. Nen buku nâmbutġâ umġulip kwatziġġindâ Kembuġât mâtâp walâbegât op nânġâmġik ândinat. ¹⁴ Nâ Kembu Yesu sot pâlatânġ op ândimanġâ itâ nânġâm kwâtâtian. Nalem nâi mo nâi neindâ sumun upap, zo mân ziap. Ka nâi zâk nalem laġ nem sumunkubat sâmb laġ nimbap, zâk perâkġak um sumun upap. ¹⁵ Oi itâ nânġan. ġâ nalem nâi nena bukugandâ ġekġâ nânġi mân dâp upap zo ko bukugoot buku mân op ândiban. Buġâ. ġâ yatâ op bukugâ tâmbetkuban yatâ upap. Bukugâ âlip upapkât Kristonâ zâkkât op moip. ġâ zorat nânġâm bukugâ nalemgât op mân tâmbetkuban. ¹⁶ Zen kut nâi orotġanġât nânġâne âlip oi zo op ândibi. Ka a nâmbutġandâ sâmb bâliġ kwatziġġâbegât ġalem oranġâm ândibi.

¹⁷ Anutugât um topġan ândiândiġ, zo dap yatâ? Zo sii nalem nemġik ândiândiġ? Buġâ. Um hâlâlu sot um lumbeġâ sot Tirik Kaapumġaren ġâbâ ġâi sâtâre op ândiândiġ, zorânâ bonġâ.

18 A zen yatâ zo ândim Kristo kore okņangânetâ Anutuņâ ziņgiri âlip upap. Oi a ziņâ zengât nâņgâne dâp upap. 19 Oi zorat nen um kânok op tânagom ândinatkat kâtiginat. 20 Gâ nalemgât opņâ Anutugât nep mân tâmbetkuban. Sii nalem aksik zo âlipņik. Ka ñai zâk nemņâ nâmbut tâmbetzângobapkât nep tuubap, yatâ nâņgâm nei bâliņ upap. 21 Gâ bukugâ kâsa okņangâbatkât zâkkât op nalem, waiņ too mo wan wan zo birâna dâp upap. 22 Gâ kut yatâ zo orotņangât um salek ziap, zo Anutu mâteņan mem ândina gikanâk zimbap. Zorat ñai zâk nalem nemap mo kut ñai ñai opmap, zorat um zâgât mân upap. Sâtâreņoot upap. 23 Ñai zâk um zâgât op nalem nei bâliņ upap. Zâk nâņgâ kwâkâ op laņ nei bâliņ upap. Wangât, zâk nâņgâm pâlâtâņ kwâkņan mân uap, zorat. Kut ñai zo mo zo nâņgâm pâlâtâņ kwâkņan mân oindâ tosaņoot upap.

15

Yesugât tobat op niņ nâņgânâņgâyân mân ândinat.

1 Kâtigem kin bâbâ lolot zo âkom diizingânat. Oi nen niņangârâk nâņgânâņgâyân mân ândinat.

2 Nen bukurâpniņ zengât nâņgâm ândim âlip upi sot siņgi âlibân kâtigibigât betziņan minat.

3 Kristo zâk yatik zikņangât nâņgânâņgâyân mân ândeip. Zorat Kembugât ekabân den kulem ñai itâ ziap,

“Kembu, gâ sâm bâliņ kwatgiwe. Zengât sâm bâliņâ zo nâgâren zariap.”

4 Mârumņan den sâm Kembangât ekabân kulemguwe, zo nen sinġi âlip top nâņġânatkât urâwe. Den zorâņ mem kâtikņan kwatningi kut nâi sinġi kwatningip, zorat um bâbâlaņ op nâņġânâņġâ ândinatkât kulemguwe.

5 Zengât op Kembangâren itâ sâm ninâu sâm, “Mem kâtikņan kwatningâmap, um bâbâlaņ orotņangât mariņâ, zâkņâ diizingi Yesu Kristogât op um kânok op ândibi. 6 Oi umziņ sot lâuziņ mindui Kembuniņâ Yesu Kristo, zâkkât Ibâņâ Anutu mâpâsem sâm âlip kwâkņangâbi.” Zen yatâ upigât Kembangâren ninâu sâm.

Umņâ ġâsâyagom ândibi.

7 Zorat op Anutu sâm âlip kwâkņangâbigât Kristoņâ umņandâ ġâsuziņġip. Oi zen yatigâk umņâ ġâsâyagom ândibi. 8 Nâ itâgât dâzâņġuan. Anutuņâ sâkurâpniņâ kut nâi nâi ziņġâbapkât sinġi den dâzâņġoip, zo bon upapkât Kristo zâk Yuda a neņġât kore a op ândeip. 9 Oi Anutuņâ hân nâin gok zen tânzâņġoi sâm âlip kwâkņangâbigât yatâ oip. Zorat Kembangât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“O Kambu, nâ hân nâin gok zengâren sâm âlip kwatġim kep mimbat.”

10 Oi den nâi itâ ziap, “Hân nâin gokņâ, zen Anutuġât kâmut zen sot sâtâre upi.”

11 Oi den nâi itâ ziap,

“Hân nâin gok, zen aksik Kambu sâm âlip kwâkņangâbi. A hânņâ hânņâ, zen zâk sâm âlip kwâkņangâbi.”

12 Oi Propete Yesaianâ den nâi itâ kulemġoip,

“Nak tâtopņan kâmņâ, Yesegât kiun, zo takâm, zâk a hânņâ hânņâ zengât kembu patâ op kembu otzingâbap. Oi hân ñain gokņâ zen zâkkâren nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâbi.”

¹³ Nâ zengât op ninau sâm itâ sâman. “Nâņgâm pâlâtâņgât mariņâ, Anutu, zâkņâ diizingi nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâm lummbenâ op sâtâre kwâkņan ândibi. Yatâ op ândine Tirik Kaapumņâ imbaņâ zingî bet muyagibap, zorat nâņgâm um bâbâlaņ op ândibi.” Zengât nâņgâm yatâ ninâu sâman.

Paulo nepņangât den.

¹⁴ Bukurâpnâ, zengât nâņga âlip uap. Zen âlip ândim singi âlipkât topņâ nâņgâme. Oi singi âlip ziņak âragunâ sâm mân kwakpi. ¹⁵ Oi nâ Anutuņâ nep sâm nigipkât den nâmbutņâ kengât buņ dâzâņgom kulemgum zingân. Zen singi âlip nelâmzâņgobapkât kulemgum zingân. ¹⁶ Yesu Kristo, zâkņâ nâ um kâtik singi âlip dâzâņgobatkât kore a nâbarip. Kembugât tirik namâ gâlem a ziņ Kembu kore okņangâme. Oi nâ zo yatik Kembu kore okņangâm singi âlip a um kâtik dâzâņgoman. Nâ Anutugât singi âlip nep tuuga Tirik Kaapumņâ um hâlâlu kwatzingi Kembugât singi op ândibi. ¹⁷ Nâ Yesu Kristo sot pâlâtâņ op Anutu kore okņangâm nep zo tuuman, zorat nâņgâm sâtâre opman. ¹⁸ Nep zo ninak mân tuubam yatâ. Yesu Kristoņâ mam otnigi a hân ñain gokņâ zen singi âlip nâņgâm lubigât lâunandâ sot bitnandâ nep tuuwan. Yesu Kristoņâ mân mam otnigi nep tuuwan sâi ko dap yatâ sâm sâtâre sâbam? ¹⁹ Nâ Tirik Kaapumgâren gâbâ imbaņâ mem Yerusalem

kamânân gâbâ topkwap kulem sot sen mârât tuum âim Kristogât sinji âlip pisuk, zo a hân dâp dâzângom aria Ilurikonj hânân âi âkip. ²⁰ Oi a nâmbut zinj tuuweyân tuubamgât Kristogât kut sinji mân arip, zoren unaknan âibatkat otnigip. ²¹ Kembangât ekabân den kulem nâi itâ ziap, zorat dâp opman, “Kembangât den sinjinâ mân dâzângowe, zen zo nângâbi. Oi sinjinâ mân nângawe, zen topnâ nângâbi.”

Paulo zâk Roma kamân walâm Sipen hânân âibam sâip.

²² Nâ yatâgât Roma kamânân goknâ zengâren gâbam narâk dâp kwakman. ²³ Ândim gâwan, zo zengâren gâbat sâm umnandâ nângâm ândiwan. Zi ko hân torenge zi nep tuuman, zo âkap. ²⁴ Zorat Sipen hânân âibam zengâren gâbatkat nângan. Ga zen sot tâtat mâme op ko umâlip op a nâmbutnandâ zengâren gâbâ betnan sâne Sipen hânân âinat.

²⁵ Kândom narâk ziren ko Anutugât sinji a kât betzinan mimbam Yerusalem kamânân âibâman. ²⁶ Makedonia sot Grik hânân Kembangât kâmut zinj Yerusalem kamânân Kembangât sinji a nâmbutnâ kanpitâ ândie, zen kât betzinan minam sâm kâtigiwe. ²⁷ Zen um bâlâlân op kât mindunetâ dâp oip. Wangât, hân nâin goknâ zen Yuda a zengâren gâbâ sinji âlip miwe, zorat tosa zengâren ziap. Oi tosa zo mâkâbigât sâkkât kut nâi nâi zingâne dâp upap. ²⁸ Den zo bon oi ninak mem âim Yerusalem kamânân zingâm nâ âburem Roma kamân mâirâp zengâren gâbat. Zengâren ga tapnâ Sipen hânân

âibat. ²⁹ Nâ it nânğan. Nâ zengâren gâbam bet bâsaŋ mân gâbat. Kristogâren gâbâ mâsop den yâmbâtŋâ mem ga zingâbat.

Paulo zâkkât op ninâu sâbigât kulemgum zingip.

³⁰ Bukurâpnâ, nâ Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkkât op sot Kaapumŋâ buku orotŋaŋgât den umniŋan pâmapkât kindap pâroŋ den dâzâŋgobâ. Zen nâgât op Anutugâren doŋbep ninâu sâbi.

³¹ Betnan mine Yudaia hânân Yuda a bitziŋan gâbâ mâkânibap. Oi Yerusalem kamânân Kembugât siŋgi a kut zo ziŋga umâlep upi. ³² Zorâŋâ bet Anutuŋâ nâŋgi umâlibân zengâren gam zen sot tap umnâ sânduksâbap. ³³ Um lumbe mar-iŋâ, Anutu, zâk aksik patâ zen sot ândibap. Zo perâkŋak.

16

Paulo zâk Roma kamânân buku zengât nânġâm ândeip.

¹ Ambân bukuniŋâ Poibe, zen zâkkât topŋâ mân nânġe, zorat nâ zâkkât itâ sa nânġânek. Zâk Keŋkerei kamânân kâmut betziŋan mem ândimap. Zorat zâk zengâren gâi buku okŋaŋgâbi.

² Zen Kembugât siŋgi ândienâ Kembugât op buku op bekŋan mimbi. Zen yatâ utne dâp upap. Ambân zo zâk wan mo wangât okŋaŋgi nânġânġâbi. Ambân zâk nâ sot nâmbutŋâ doŋbep kore otningâm ândeip.

³ Oi Pirisila sot Akwila, Yesu Kristo nepŋaŋgât berân mâme a ambân, zet betnan miwet. Zet itâ dâzâkonek. Nânġânġânâ zekâren ziap. ⁴ Zet

nâgât op sâkziknangât kengât mân urâwet. Zorat nâyâk bunâ, kamân dâp Kembangât sinji a zen sot zekât op umâlip nângâm ândien. ⁵ Zekât mirin Yesugât kâmut mindume, a ambân zen zo sâm sâtâre otzingan.

Bukunâ Epaeneto, zâk Asia hân muruknan kândom op Kristogât a oip. Zâk dukunek. Nâ zâkkât op nângâmnik ândian.

⁶ Maria zâk yatik sâtâre oknângan. Zâk zengâren nep donbep patâ tuugip.

⁷ Yuda a bukuzatnâ Androniko sot Yunia tâk namin ârândân nâambarâwe, zekât nângâman. Zet zo dâzâkonek. Zet a kot patâ, Aposolo a zengât kâmurân ândiwet. Nâ mârûm Kristo bun ândiwanân zet Kristogât a urâwet.

⁸ Bukunâ Ampiliato, zâkkât nânga âlip opmap. Kembangât op zâkkât nângâman.

⁹ Urbano, Kristogât nebân berân miangâwet sot bukunâ Sitaki, zet sâm âlip kwatzikan. Zo dâzâkonek,

¹⁰ Apele, Kristogât a bonnâ sot Aristobulo zâkkât kâmut zo, zengât sâm âlip kwatzingan.

¹¹ Yuda a bukunâ Herodion sot Nakiso zâkkât kâmurân gok nâmbutnâ Kristogât sinji ândie, zengâren umnâ kinzap.

¹² Ambân zagât Tiripaina sot Tiriposa Kembangât op nep patâ tuuwet sot Peasi zâk Kembangât op nep yatik tuugip. Zen sâm âlip kwatzingan.

¹³ Kembangât a âlipnâ Rupu sot mamnâ, zekâren umnâ kinzap. Rupu mamnâ zâkna mam otnigip.

¹⁴ Asinikirito, Philegon, Hemesi, Patroba, Herema sot bukurâpziñ sâm âlip kwatzingan.

15 Pilogo sot ambân Yulia, Nereo sot ponânâ Olimpa sot Kembugât sinji a ambân zen sot ândime, zengât âksik nânğa âlip uap.

16 Kembugât op ziiñâ mindumñâ luyangâm ândibi. Kristogât kâmut kamân dâp ândie, zen Roma zengât op nângâm ândime.

Kembugât den sâsân a sarâ, zengât girem sâip.

17 Bukurâp, zengâren kâsâp ziap, zorân sinji âlip kwâkâm zingâwe, zo gulipkunam ue. A kâsâp muyagime, zengât galem orangâm ândibi.

18 A yatâ zo, zen sot pâlatân mân upi. A yatâ zo, zen Kembu Kristogât kore a buñâ. Zen tep kâmboziñangât kore op ândime. Oi den kelâk sâm a ambân nângânângâziñ giginâ nâmbutñâ kâitzângom um gulip kwatziñgâme. 19 Zen ko Kembugât sât lume, zorat sinji sâne kamân dâp âim nanjip. Oi nâ zorat umâlip opñâ itâ upigât dâzângobâ. Kut ñâi ñâi âlipñâ, zo ko nângâm kwâtâtem mem ândibi. Oi kut ñâi ñâi bâliñâ, zo kândâtkom birâbigât otnigap.

20 Narâk mân kêrep oi lumben marinâ, Anutu, zâkñâ sâiSatañ mem ge kinziñandâ lân kwândâlibi.

Kembu Yesu Kristo, zâkkâren gâbâ tânzângozângonandâ zengâren zimbap.

Buku den sot mâsop den.

21 Berân mâmenâ Timoteo sot Yuda bukurâpnâ Lukio sot Yason sot Sosipate, zen zengât nângânângâ ândime.

²² Teatio, nânâ den zi Paulogât lâunjan gâbâ mem ekap ziren kulemguan. Oi nâ zo yatik Kembugât mâtenjan zengât nângâman.

²³ Gaio zâkñâ nâ sot Kembugât kâmut zi galem otningâmapñâ zo yatik zengât nângap. Erasto, kamân zirât kât galem a sot bukuniñâ ñâi Kwato, zet yatik zengât nângabot.

²⁴ (Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkâren gâbâ tânzângozângoñandâ zengâren zimbap.)

²⁵⁻²⁶ Anutu zâkkât sinji âlip sâman sot Yesu Kristogât den sâm muyageman, zorat dâp nângâm pâlâtânziñ tânzângobapkât imbanâ zemñângap, Anutu, zâk sâm sâtâre okñangânat. Anutu zâk ândeipñak ândiap. Oi ândim zâibap. Anutugât diñâ tik zem gâip. Narâk ziren ko zâkkât sâtkât yatâ sâm muyagime. Zo a hân dâp ziñâ nângâm lubigât kânjan Kembugât ekabân sâm muyagem parâwe.

²⁷ Oi Anutu kânok zâk nângânângânâ patâ ândimap, zâk sâm âlip kwâkñangâm ândinat. Yesu Kristogât opñâ nen sâtâre okñangindâ sâtâre patâ zo âsagem zem zâimâmbap. Zo perâkñak.

Zo yatik.

SINGI ÂLIP EKAP
The New Testament in the Komba Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Komba long Niugini
copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Komba

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0. You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023
8e5b8dff-a54f-5e56-9b8c-1906f06b22d1